

ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΒΡΑΧΟΥ

-Ένταξη ναού στον περιβάλλοντα χώρο, περιγραφή

Ο ιερός ναός Αγίου Γεωργίου του Βράχου ευρίσκεται στις παρυφές του Ιερού Βράχου της Ακρόπολης, στη συνοικία των Αναφιώτικων στην Πλάκα. Ανήκει σαν παρεκκλήσι στον Άγιο Νικόλαο του Ραγκαβά ο οποίος αποτελεί και ενορία. Επειδή βρίσκεται στις παρυφές της Ακρόπολης δεν είναι χτισμένος σε επίπεδο έδαφος, αλλά σε έδαφος με ανωφέρεια και επίσης βρίσκεται σε περιοχή αμιγούς κατοικίας χωρίς άλλες χρήσεις, που είναι η συνοικία των Αναφιώτικων, με οικίες το πολύ διώροφες. Αυτό το χαρακτηριστικό τη διαφοροποιεί σαφώς από τους ναούς που βρίσκονται στο Εμπορικό Τρίγωνο, οι οποίοι είναι αποκομμένοι από το φυσικό τους περιβάλλον, χωρίς ενορία και με χρήση μόνο ως προσκύνημα. Συνεπώς αποτελεί τόπο συνεύρεσης για τις θρησκευτικές ανάγκες των εναπομεινάντων κατοίκων των Αναφιώτικων και της πλησίον περιοχής της Πλάκας καθώς και προσκύνημα περαστικών. Ο ναός χρονολογείται από την περίοδο της Τουρκοκρατίας, κατασκευασμένος από πέτρα, ενώ κολλημένο υπάρχει και ένα πολύ μικρό παρεκκλήσι του 1964 εις μνήμην Κωνσταντίνου Χάλαρη.

Ο ναός έχει μικρό προαύλιο χώρο, εντός του οποίου υπάρχουν μικροί περιφραγμένοι χώροι πρασίνου και παγκάκια για τους πιστούς. Από τη μεριά της κυρίας εισόδου και την αριστερή πλευρά υπάρχει περίφραξη ύψους δυο μέτρων, εκ των οποίων το ένα μέτρο είναι πέτρινο στηθαίο και το υπόλοιπο αποτελείται από μεταλλικά κάγκελα. Η κύρια είσοδος του προαυλίου είναι μια μαύρη μεταλλική πόρτα πλάτους ενός μέτρου ενώ για την πρόσβαση από την οδό στο ναό υπάρχουν πέτρινα σκαλιά αριστερά και δεξιά της κυρίας εισόδου. Από την πίσω πλευρά της κύριας εισόδου υπάρχει για τη μισή πλευρά περίφραξη ύψους ενάμιση μέτρου, το μισό πέτρινο στηθαίο και το υπόλοιπο συρματοπλέγμα ενώ για το υπόλοιπο τμήμα μόνο το πέτρινο στηθαίο ύψους 70 εκατοστών περίπου. Από την δυτική πλευρά υπάρχει μια μεταλλική πόρτα πλάτους ενός μέτρου, εντός της οποίας υπάρχει μικρός προαύλιος χώρος με δένδροφύτευση από την πίσω μεριά του ναού όπου βλέπουμε και το μικρό παρεκκλήσι με μια μικρή είσοδο καθώς και μια είσοδο για το προσωπικό του ναού.

Όπως προείπαμε, ο ναός ευρίσκεται στις παρυφές του ιερού βράχου με θεά την Ακρόπολη, από την δεξιά και την πίσω μεριά υπάρχουν πολύ στενά δρομάκια που συνορεύουν με μικρές μονώροφες ή το πολύ διώροφες οικίες, χαρακτηριστικό της συνοικίας των Αναφιώτικων.

Από την αριστερή πλευρά υπάρχει αλσύλλιο και από την πλευρά της εισόδου του προαυλίου χώρου οδός η οποία φθάνει σε εκείνο το σημείο σε αδιέξοδο.(4)

-Λειτουργία του ναού, δραστηριότητες

Όπως φαίνεται και από το σκαρίφημα, ο ναός είναι αρκετά μικρός με εμβαδόν $E=7 \times 4=28\mu^2$ ενώ το μικρό προσκύνημα από την πίσω πλευρά του είναι μόλις $3 \times 4=12\mu^2$.

Σήμερα στον ναό δεν πραγματοποιούνται μυστήρια, ενώ πραγματοποιείται θεια λειτουργία μία ή δύο φορές την εβδομάδα την Κυριακή και σε μεγάλες

εορτές. Ο ναός δεν έχει δικό του ιερέα και έρχεται από τον ιερό ναό Αγ. Νικολάου του Ραγκαβά. Είναι ανοιχτός τη μία η δύο μέρες την εβδομάδα που λειτουργεί μέχρι το μεσημέρι.

Λόγω της μεγάλης ευρύτητας της παρακείμενης οδού και του προαυλίου χώρου δεν παρατηρούνται προβλήματα κατά τις μεγάλες εορτές καθώς και διότι ο δρόμος σε εκείνο το σημείο καταλήγει σε αδιέξοδο και δεν υπάρχει κυκλοφορία οχημάτων.

ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΑΓΙΑΣ ΕΙΡΗΝΗΣ

-Ένταξη ναού στον περιβάλλοντα χώρο, περιγραφή

Ο ναός ευρίσκεται εντός του Εμπορικού Τριγώνου, η είσοδος του είναι επί του πεζοδρόμου της Αιόλου και περικλείεται από την πλατεία Αγίας Ειρήνης και την οδό Αθηναΐδος και είναι χτισμένος από λαξευτή πέτρα.

Για την περιοχή που ευρίσκεται ο ιερός ναός ισχύει ότι ισχύει γενικά για το Εμπορικό Τρίγωνο, δηλαδή παντελής σχεδόν έλλειψη κατοικίας με κυριαρχία του εμπορίου στα ισόγεια των οικοδομικών τετραγώνων και των υπηρεσιών, δημόσιων και τραπεζικών, καθώς και παρουσία της βιοτεχνίας στους ορόφους με αποτέλεσμα ο ιερός ναός παρά το μέγεθος του να μην αποτελεί ουσιαστικά ενορία παρά περισσότερο στάση και προσκύνημα για περαστικούς που κάνουν τα ψώνια τους και τουρίστες, που λόγω της γειννίασης του με την παλαιά πόλη είναι πάμπολλοι.

Η περιοχή γύρω από το ναό όπως και η κεντρική περιοχή του Τριγώνου καθώς και το μέσον της ζώνης μεταξύ των οδών Μητροπόλεως και Αθηναΐδος ή Περικλεούς έχει σημαντικό αριθμό κενών καταστημάτων στα ισόγεια των οικοδομικών τετραγώνων. Γύρω από το ναό υπάρχουν αρκετά κενά καταστήματα που είχαν εμπόριο και μικρές βιοτεχνίες υποδημάτων η ρούχων που όμως προκαλούν υποβάθμιση της περιοχής και είναι μη συμβατά από αισθητική άποψη.(1)

Ο ναός έχει περίφραξη ύψους δυο μέτρων που κατά το ήμισυ είναι λιθόκτιστος ενώ το υπόλοιπο ύψος καλύπτεται από μεταλλικά κάγκελα. Ανά τέσσερα μέτρα παρεμβάλλονται καθ' όλο το μήκος της περιφράξεως πέτρινες κολώνες πάχους περίπου μισού μέτρου. Εντός της περίφραξης υπάρχει ένα τμήμα καλυμμένο από σειρές δένδρων και λίγο πράσινο, ενώ το υπόλοιπο είναι καλυμμένο από πλακάκι καθώς και δυο ακόμα είσοδοι του ναού στην αριστερή και δεξιά πλευρά.

Όσον αφορά την ομώνυμη πλατεία, είναι δενδροφυτευμένη, καλύπτεται από ομοιόμορφα συμπαγή τούβλα και έχει παγκάκια.

-Λειτουργία του ναού, δραστηριότητες

Στη θέση που βρίσκεται ο σημερινός ναός υπήρχε παλαιότερος ναός με την ίδια ονομασία που όμως αποτεφρώθηκε το 1822 κατά την Ελληνική Επανάσταση και κατεστράφη.

Ο νέος ναός οικοδομήθηκε το 1849, ιδρύθηκε το 1850 όταν έγιναν και τα πρώτα εγκαίνια και λειτούργησε για πρώτη φορά. Αποτέλεσε Μητρόπολη των Αθηνών ενώ σε αυτήν είχε σημειωθεί απόπειρα δολοφονίας του τότε πρωθυπουργού Δεληγιάννη.

Όπως προκύπτει και από το σκαρίφημα, το εμβαδόν του ναού είναι $E=20 \times 42=840 \mu^2$

Ο ναός έχει στο δυναμικό του έναν ιερέα, δυο νεωκόρους και τέσσερις ιεροψάλτες.

Οι ανάγκες των πιστών για εκκλησιασμό καλύπτονται καθώς ενδεικτικά μπορεί να αναφερθεί ότι για παράδειγμα τις Κυριακές έχει γύρω στα 200 άτομα κατά μέσο όρο.

Ο ναός λειτουργεί κάθε ημέρα καθώς τα απογεύματα περιλαμβάνει τον Εσπερινό και τα πρωινά έχει όρθρο όπως και στις εορτές των Αγίων και τις μεγάλες εορτές όπως Πάσχα, Χριστούγεννα, Φώτα.

Ο ναός είναι ανοιχτός για το κοινό από τις 7π.μ έως τις 7μ.μ εκτός Δευτέρας και Τετάρτης που είναι ανοιχτός από τις 7π.μ. έως τις 2μ.μ. Πάντως, οι πιστοί που έρχονται οι περισσότεροι είναι από άλλες περιοχές των Αθηνών ενώ υπάρχει και συνεχής κυκλοφορία περαστικών που έρχονται για λίγα λεπτά να ανάψουν ένα κερί και να προσευχηθούν.

Όσον αφορά τα μυστήρια πραγματοποιούνται όλα, με πολύ σπάνια συχνότητα κηδείες. Κάθε Κυριακή υπάρχει τουλάχιστον μια βάπτιση ενώ κάθε δυο βδομάδες συνήθως ένας γάμος. Συνολικά δηλαδή έχουμε το χρόνο 100-150 μυστήρια. Χώρος για συγκεντρώσεις υπάρχει στην ανατολική πλευρά του ναού που βρίσκεται και η πλατεία Αγ. Ειρήνης, στη βόρεια πλευρά του ναού και έμπροσθεν της κυρίας εισόδου με αποτέλεσμα να μην δημιουργείται κανένα πρόβλημα στους γύρω δρόμους λόγω μυστηρίων η μεγάλων εορτών.

ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΚΟΙΜΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

-Ένταξη ναού στον περιβάλλοντα χώρο, περιγραφή

Ο ιερός ναός Κοιμήσεως της Θεοτόκου ευρίσκεται στην περιοχή της Πλάκας και συγκεκριμένα στην Άνω Πλάκα. Περιβάλλεται υπό των οδών Θρασυβούλου και Αλιμπέρτη. Η οδός Θρασυβούλου είναι πεζόδρομος καλυμμένος με μικρές μαρμάρινες πλάκες και η οδός Αλιμπέρτη είναι μικρή οδός ανηφορική με σκαλοπάτια.

Η περιοχή εις την οποία ευρίσκεται ο ιερός ναός, τη μεγαλύτερη συμμετοχή έχει η κατοικία με συμμετοχή όμως της ψυχαγωγίας(εστιατόρια, καφετερίες, ξενυχτάδικα) και του λιανικού εμπορίου. Η συμμετοχή της βιοτεχνίας και των υπηρεσιών είναι μικρή ενώ τα κενά κτίρια αποτελούν μαζί με την κατοικία τη μεγαλύτερη συμμετοχή οικοδομημένου όγκου.

Επίσης, στο σύνολο των κτιρίων το μεγαλύτερο ποσοστό, γύρω στο 90%, είναι μονώροφα και διώροφα κάτι που είναι εμφανές και στην περιοχή γύρω από το ναό. Συγκεκριμένα, γύρω από τον ναό υπάρχει κατοικία, το πολύ διώροφα, με σημαντικό αριθμό κενών κτιρίων και με πολύ μικρή συμμετοχή λιανικού εμπορίου και ψυχαγωγίας που δεν προκαλεί όμως όχληση. Έτσι, ο ναός "δένει" με τη γύρω περιοχή σαν ενορία της παλαιάς Αθηνάς παρ'όλο που ο αριθμός των μόνιμων κατοίκων είναι πολύ μικρός. Αυτό βέβαια δεν αλλάζει τόσο το γεγονός ότι ο ναός αποτελεί προσκύνημα και στάση για περαστικούς και τουρίστες όσο και ότι το μεγαλύτερο μέρος του ποιμνίου έρχεται από άλλες περιοχές για να παρακολουθήσει μυστήρια και λειτουργίες. Ο ιερός ναός διαθέτει πλακοστρωμένο μικρό προαύλιο χώρο από τη μεριά της οδού Αλιμπέρτη, όπου βρίσκεται και η είσοδος του. Ο προαύλιος χώρος είναι περιφραγμένος από τη μεριά της οδού Θρασυβούλου και υπάρχει πέτρινο στηθαίο ως τα δυο μέτρα και κάγκελα για ένα περίπου μέτρο ενώ από τη μεριά της οδού Αλιμπέρτη υπάρχει η ίδια περίφραξη, μόνο το ύψος του στηθαίου αλλάζει σε ένα μέτρο ενώ για ένα μήκος περίπου τριών μέτρων επί της ίδιας οδού υπάρχει περίφραξη ύψους δυο μέτρων εξ' ολοκλήρου από πέτρα.(2)

-Λειτουργία του ναού, δραστηριότητες

Όπως φαίνεται και από το σκαρίφημα, ο ναός έχει εμβαδόν $E=18 \times 10=180\mu^2$

Ο ναός αποτελεί κτίσμα μεταγενέστερο του 1833, κτίστηκε μετά το 1850.

Είναι ανοιχτός για το κοινό κάθε μέρα από τις 8:00-12:00 π.μ. και πραγματοποιείται Θεία Λειτουργία κάθε Κυριακή, στις εορτές των Αγίων και στις μεγάλες εορτές όπως Πάσχα, Χριστούγεννα, Φώτα.

Ο ναός έχει στο δυναμικό του έναν ιερέα, έναν νεωκόρο και ένα ιεροψάλτη και τέλος τις πλείστες φορές δε γεμίζει ενώ και όταν συμβεί αυτό, υπάρχει χώρος στο προαύλιο και επί της οδού Θρασυβούλου που αποτελεί πεζόδρομο, χωρίς κυκλοφορία οχημάτων.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Περιοχή μελέτης-Ιστορικά στοιχεία

Οι περιοχές μελέτης της παρούσης εργασίας είναι η περιοχή της Πλάκας, η περιοχή του Ψυρρή και το λεγόμενο Εμπορικό Τρίγωνο.

Η περιοχή της παλαιάς πόλεως των Αθηνών, της λεγόμενης Πλάκας, περιβάλλεται από τους οδούς Μητροπόλεως, Φιλελλήνων, Αμαλίας, Διονυσίου Αρεοπαγίτου, Θρασύλλου, την διαδρομή του αρχαίου Περιπάτου, την αρχαία οδό των Παναθηναίων, την οπίσθια όψη της Στοάς του Αττάλου και εν συνεχεία τις οδούς Αδριανού, Άρεως, πλατεία Μοναστηρακίου, Πλάτωνος, Ντέκα, Μητροπόλεως. Είναι η περιοχή που αποτελεί τον ιστορικό πυρήνα της Αθήνας σε όλη την διάρκεια της ιστορικής της εξέλιξης αποτελώντας ταυτόχρονα το φυσικό κρηπίδωμα του ιερού βράχου της Ακροπόλεως.

Η περιοχή της Πλάκας, ξεκινώντας από την βόρεια και ανατολική πλευρά του ιερού βράχου, αναπτύσσεται ημικυκλικά γύρω από αυτόν σε μια ζώνη πλάτους περίπου 350 μέτρων με ανάπτυγμα μήκους ενός χιλιομέτρου.

Το έδαφος της Πλάκας, παρουσιάζει απότομη κλίση προς τα ριζά του βράχου και ομαλότερες καθώς απομακρυνόμαστε από αυτόν αποτελώντας τη φυσική απόσβεση των ερεισμάτων της Ακροπόλεως στον περιβάλλοντα χώρο συνθέτοντας στη γνωστή φυσιογνωμία του τοπίου.

Ο χώρος της Πλάκας πέρα από την ειδική σχέση που κατέχει αποτελεί μνημείο καταγραφής της πολιτιστικής προσπάθειας των ανθρώπων που έζησαν στον χώρο της από τους προϊστορικούς χρόνους ως τις μέρες μας, και το ενδιαφέρον εστιάζεται όχι μόνο στα μνημεία και τα κτίρια αλλά και στην πολεοδομική της συγκρότηση γιατί έχει διατηρηθεί η μορφή και η κλίμακα του παραδοσιακού πολεοδομικού ιστού.

Αυτό είναι άλλωστε που προσδίδει στην περιοχή της Πλάκας το ιδιαίτερο ενδιαφέρον και το ξεχωριστό ύφος.

Μέχρι τον τρίτο αιώνα μετά Χριστό η πόλη αναπτυσσόταν σε μεγάλη έκταση γύρω από την Ακρόπολη έως και 15 τετραγωνικά χιλιόμετρα, μετά όμως την καταστροφή που υπέστη το 267μ.Χ από τους Ερούλους ανοικοδομήθηκε σε μικρότερη έκταση εντός του υστερορωμαϊκού τείχους και αποτέλεσε τον πυρήνα που αναπτύχθηκε η μεσαιωνική και αργότερα η σύγχρονη Αθήνα.

Έκτοτε, τη μεγαλύτερη άνθηση παρουσιάζει η Αθήνα την περίοδο από τον 9^ο έως τον 12^ο αιώνα με το χτίσιμο 40 εκκλησιών περίπου και ακολουθεί η Φραγκοκρατία και η πρώτη περίοδος της Τουρκοκρατίας ως τον 17 αιώνα όπου η πόλη αυξάνει την έκταση και έξω από το υστερορωμαϊκό τείχος σε 640.000 τ.μ περίπου από 400.000 τ.μ που ήταν.

Τον 18^ο αιώνα τη β' περίοδο της Τουρκοκρατίας κτίστηκε το τείχος του Χασεκή του οποίου οι πύλες ταυτίζονταν με τις πύλες του αρχαίου περιβόλου και κάλυπτε συνολικά την πόλη της οπαιάς η συνολική έκταση αυξήθηκε κατά 114.000 τ.μ σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο.

Εκείνη την περίοδο πολλές βυζαντινές εκκλησίες μετατρέπονται σε τζαμιά, άλλες διατηρούνται και κτίζονται πολλά μοναστήρια με αποτέλεσμα σημαντική αύξηση των εκκλησιαστικών χώρων.

Την περίοδο της Ελληνικής Επανάστασης η πόλη καταστράφηκε από τους Τούρκους πολλές φορές σχεδόν ολόκληρη, με αποτέλεσμα μετά την

Απελευθέρωση και τη μεταφορά της πρωτεύουσας του νέου Ελληνικού κράτους στην Αθήνα το 1833 να υπάρξει έντονη προσπάθεια ανοικοδόμησης. Η πόλη αναπτύσσεται κυρίως κατά μήκος των νέων οδών Αθηνάς, Ερμού και Αιόλου ενώ βασικές αλλαγές δεν υπάρχουν στο σχέδιο της παλαιάς πόλεως μόνον ορισμένες πλατείες ανοίχθηκαν και δημιουργήθηκαν γύρω στα μνημεία αρχαιολογικοί χώροι.

Επίσης, το 1838 έγινε μια προσπάθεια αποκατάστασης των καλλιτέρων εκκλησιών με συμπλήρωμα των χαλασμένων μερών με στοιχεία δανεισμένα από άλλους βυζαντινούς ναούς αλλά και πολλές ανακαινίσθηκαν με επίπλαστα στοιχεία νεοκλασικού ρυθμού. Παράλληλα, υπήρξε κατασκευή αρκετών ναών σε καινούργιες τοποθεσίες η πάνω σε νέους που είχαν κατεδαφιστεί η καταστραφεί.

Εκείνη την περίοδο κατασκευάστηκαν τα Ανάκτορα στην Πλατεία Συντάγματος και η Μητρόπολη, δυο νεοδημιουργημένοι πυρήνες που επηρέασαν τη μορφή της παλαιάς πόλεως.

Στο τέλος της Βασιλείας του Όθωνα είχε δημιουργηθεί μια νεόκτιστη πολιτεία Με τους κυριότερους δρόμους της και τις πλατείες πρόσφατα ισοπεδωμένες με οδόστρωση και πεζοδρόμια με δενδροστοιχίες. Η πόλις κάλυπτε επιφάνεια 3000 στρεμμάτων και είχε 42000 κατοίκους.

Ενώ όμως η πολιτεία της Αθήνας αναπτυσσόταν και το νέο κέντρο της πόλεως είχε σχηματιστεί γύρω από τα ανάκτορα, η εμπορική ζωή εξακολουθούσε να ανθεί σε μεγαλύτερη έκταση στην παλαιά πόλη και η καρδιά της οικονομικής και κοινωνικής ζωής βρισκόταν στο παζάρι.

Κατά τα τελευταία χρόνια του 19 αιώνα η οικοδόμηση είχε πλέον καλύψει τελείως την περιοχή της παλαιάς πόλεως με ορισμένες επεκτάσεις προς την λεωφόρο Αμαλίας, την Νεάπολη, το Μεταξουργείο και το Ψυρρή. Η εμπορική ζωή μοιραζόταν πλέον μεταξύ της παλαιάς πόλεως και του μερικών νεοδημιουργηθέντου εμπορικού Τριγώνου και κατά μήκος των οδών Ερμού, Αθηνάς και Αιόλου.

Όσον αφορά την αρχιτεκτονική, η παλαιά πόλη καθώς και τα μεγάλα και επίσημα κτίρια της νέας πόλεως είναι απόλυτα επηρεασμένα από τον νεοκλασικό ρυθμό μέχρι και τα τέλη του 19 αιώνα. Αλλά, την ίδια εποχή ένα πλήθος μορφολογικών στοιχείων, κυρίως ρωμαϊκών, που θα μπορούσαμε να τα ονομάσουμε νεομπάροκ, αρχίζει να εμφανίζεται στις όψεις των οικιών και να μεταβάλλει το ύφος τους. Αρχίζουν επίσης να κτίζονται κτίρια με περισσότερους ορόφους τα οποία διακοσμημένα με αυτόν τον τρόπο αποκτούν ένα ύφος ξένο προς την περιοχή. Είναι τα κτίρια που έχουν χαρακτηριστεί στα σχέδια σαν εκλεκτικιστικά, τα κτίρια της τελευταίας φάσης του νεοκλασικισμού, μια φάση παρακμής που θα τελειώσει γύρω στο 1920 όταν θα εμφανισθούν οι πρώτες κατασκευές μπετόν-αρμέ. Από εκείνη την περίοδο και μετά, και ιδιαίτερα μετά το Β Παγκόσμιο Πόλεμο, τόσο οι υπάρχουσες περιοχές των Αθηνών όσο και αυτές που θα προστεθούν στο σχέδιο πόλεως και οι υπόλοιποι δήμοι που θα δημιουργηθούν θα έχουν κτίρια εξ ολοκλήρου κατασκευασμένα από μπετόν αρμέ.

Βέβαια, στην περιοχή της παλαιάς πόλεως λόγω διαφόρων παραγόντων δεν υπήρξε μεταβολή στο ύφος των κτιρίων και δημιουργία πολυώροφων κτηρίων διότι στην περιοχή αυτή εντοπίζονται τα περισσότερα αρχαιολογικά ευρήματα της αρχαίας πόλεως των Αθηνών καθώς και μεσαιωνικά (εκκλησίες) και νεότερα οικοδομήματα με αποτέλεσμα να υπάρχουν ειδικοί όροι δομήσεως

για τη διατήρηση του πολεοδομικού ιστού και της αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

Μετά τον Β Παγκόσμιο Πόλεμο και τον εμφύλιο υπήρξε στην Αθήνα τεράστια ανοικοδόμηση που ξέφυγε από τους στόχους που θέτει μια ορθή πολεοδομική και χωροταξική οργάνωση και δημιουργήθηκαν νέοι δήμοι πυκνοκατοικημένοι με πολυώροφα κτίρια. Έτσι, η παλαιά πόλη έχασε τη σημασία που είχε σαν εμπορική ζώνη και η εμπορική ζωή μεταφέρθηκε στο Εμπορικό Τρίγωνο και κατά μήκος νέων οδών όπως η οδός Πατησίων ,η οδός Αλεξάνδρας , η οδός Κηφισίας, η οδός Πειραιώς .Σήμερα, η Πλάκα τόσο λόγω της ύπαρξης των αρχαιολογικών χώρων και της πρόσβασης προς την Ακρόπολη ,όσο και λόγω του διατηρημένου πολεοδομικού ιστού και κτιριακού πλούτου ,που μας γυρίζει στον προηγούμενο αιώνα, αποτελεί χώρο περιηγήσεως και περίπατου ξένων τουριστών και διερχομένων πολιτών.

Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα, την ακόμα μεγαλύτερη φυγή των κατοίκων με συνέπεια τα κενά κτίρια να αυξάνονται ενώ άλλα να αντικαθίστανται στα ισόγεια των, από λιανικό εμπόριο απευθυνόμενο σε τουρίστες και καταστήματα αναψυχής όπως καφετέριες αλλά και παροχή φαγητού με αρκετά εστιατόρια.

Η δημιουργία εξ άλλου του Μετρό, του Ηλεκτρικού Σιδηροδρόμου και άλλων μέσων με πρόσβαση στην πλατεία Μοναστηρακίου και την Πλάκα αυξάνει σε μεγάλο βαθμό τον αριθμό επισκεπτών.(2,3,4)

Η συνοικία του Ψυρρή περιβάλλεται υπό των οδών Αθηνάς ,Ερμού ,Ευριπίδους, Διπύλου και Αγίων Ασωμάτων.

Πρόκειται για μια περιοχή της οποίας ο ρυμοτομικός ιστός συμπίπτει με εκείνον τμήματος της αρχαίας πόλης ,με ανάμεικτες με την κατοικία χρήσεις βιοτεχνίας και χονδρεμπορίου, που η παρουσία τους συνδέεται με την ιστορία της πόλης.

Η περιοχή διατηρεί τον παραδοσιακό της χαρακτήρα από την άποψη της διατήρησης του ιστού και εν μέρει του κτιριακού αποθέματος.

Δέχεται πιέσεις από το κέντρο της Αθήνας για καταστροφή του παραδοσιακού χρώματος με αντικατάσταση των κτιρίων από πολυκατοικίες .Η περιοχή χαρακτηρίζεται από μια ποικιλία Σ.Δ, από 1,4 έως 3,6,και από το γεγονός της πολύ μικρής πλέον συμμετοχής της χρήσης κατοικίας με αποτέλεσμα ακόμα και ολόκληρες πολυκατοικίες να χρησιμοποιούνται για βιοτεχνίες και χονδρεμπόριο με επακόλουθο την ευτελή κατασκευή των κτιρίων, αφού οι παραπάνω λειτουργίες δεν απαιτούν ιδιαίτερη κατασκευαστική μέριμνα.

Σήμερα λοιπόν ,η συνοικία αυτή είναι η λιγότερο κατοικημένη στο κέντρο της Αθήνας με χονδρεμπόριο, λιανικό εμπόριο ,βιοτεχνίες ευγενών τεχνών με ελάχιστες ρυπογόνες δραστηριότητες. Όμως, τα τελευταία 15 τουλάχιστον χρόνια ένα τμήμα της περιοχής αποτελεί τον αγαπημένο προορισμό διασκέδασης αρκετών νέων κατοίκων από ολόκληρη την Αθήνα με πάρα πολύ μεγάλο αριθμό κέντρων ψυχαγωγίας, διασκέδασης και παροχής φαγητού όπως νάιτ κλαμπ, μπαρ, εστιατόρια-ταβέρνες με ζωντανή μουσική και καφετέριες.

Άρα λοιπόν, θα μπορούσαμε να πούμε ότι, η περιοχή χαρακτηρίζεται από την έλλειψη μόνιμων κατοίκων, καθώς και ότι σήμερα ένα μεγάλο τμήμα της περιοχής χαρακτηρίζεται από τη χρήση λιανικού εμπορίου, λιγότερο χονδρεμπόριο και βιοτεχνίες ευγενών τεχνών ενώ ένα άλλο τμήμα της περιοχής χαρακτηρίζεται από την κυριαρχία της ψυχαγωγίας και της παροχής φαγητού με εστιατόρια ή ταβέρνες με μουσική.

Λόγω όμως της φυγής των κατοίκων, ένα μέρος αυτών των κατοικιών έχουν παραμείνει κενές και ανεκμετάλλευτες ακόμα και σήμερα, με αποτέλεσμα να συντελούν στην υποβάθμιση της περιοχής παρά τη σχετική αναβάθμιση της λόγω της ψυχαγωγίας υψηλού επιπέδου που προσφέρει σε ένα τμήμα της.(3) Η περιοχή του λεγόμενου Εμπορικού Τριγώνου περικλείεται υπό των οδών Σταδίου, Αθηνάς και Ερμού και έχει ως κορυφές τις πλατειές Συντάγματος, Ομονοίας και Μοναστηρακίου. Έχει έκταση, με όριο τους άξονες των παραπάνω περιμετρικών οδών 400 περίπου στρέμματα.

Όπως προείπαμε και στη σύντομη ιστορική αναδρομή που προηγήθη, η πόλις των Αθηνών μετά και την Απελευθέρωση και τη μεταφορά της πρωτεύουσας από το Ναύπλιο, από το 1835, άρχισε να αναπτύσσεται και να προεκτείνεται και κατά μήκος των νέων οδών Αθηνάς, Ερμού και Αιόλου. Αργότερα, τέλη του 19^{ου} αιώνα με αρχές 20^{ου} αιώνα με τη δημιουργία της οδού Σταδίου που συνδέει τις δυο μεγάλες πλατειές των Αθηνών, Ομονοίας και Συντάγματος, οριοθετείται το Εμπορικό Τρίγωνο ενώ η οικοδόμηση είναι αδιάκοπη. Έτσι, η εμπορική και βιοτεχνική δραστηριότητα μετατοπίζεται από την παλαιά πόλη στο νεοδημιουργηθέν Εμπορικό Τρίγωνο.

Σήμερα, το μεγαλύτερο ποσοστό των κτιρίων του Τριγώνου ανήκουν στην περίοδο μετά το 1950, κτίρια σύγχρονα κατασκευασμένα από μπετόν αρμέ. Τα μεγαλύτερα ύψη της περιοχής, 10 με 12 όροφοι, εμφανίζονται στη ζώνη κατά μήκος της οδού Σταδίου και ιδιαίτερα στις περιοχές γύρω από τις πλατειές Συντάγματος και Ομονοίας. Η ζώνη αυτή διακόπτεται από τις πλατειές Κλαυθμώνος και Κολοκοτρώνη, καθώς επίσης και από διώροφα η τριώροφα διατηρητέα κτίρια με σαφή δημόσιο χαρακτήρα, όπως το Παλαιό Τυπογραφείο και η Παλαιά Βουλή.

Αντίστοιχη εικόνα, σε μικρότερη ωστόσο κλίμακα, παρουσιάζουν οι οδοί Αθηνάς και Αίολου. Στην πρώτη, ένα συνεχές μέτωπο σχετικά υψηλών κτιρίων, 6 έως 8 όροφοι, διακόπτεται από την πλατεία Κοτζιά, τη νέα πλατεία Αγοράς που πήρε τη θέση του Βαρβακείου και δημόσια κτίρια όπως το Δημαρχείο και η Αγορά. Στη δεύτερη πενταόροφα και εξαόροφα κτίρια διακόπτονται από την πλατεία Κοτζιά, το κηπάριο της Χρυσοσπηλιώτισσας, τις πλατειές Αγ. Ειρήνης και Αβησσυνίας και δημόσια κτίρια όπως οι δυο νεοκλασικές εκκλησίες η χαρακτηριστικά κτίρια όπως η Εθνική Τράπεζα και το Μέγαρο Μελά.

Η υπόλοιπη περιοχή χαρακτηρίζεται από την ανάμειξη κτιρίων με ποικιλία υψών, από μονώροφα έως επταόροφα. Σε νησίδες μόνο, αποτελούμενες από μικρό αριθμό ιδιοκτησιών υπάρχουν αποκλειστικά κτίρια χαμηλού ύψους, έως και τριώροφα, χρονολογούμενα από τις αρχές του αιώνα. Πρέπει να τονισθεί ότι λόγω των ρετιρέ που σε κάποιες περιπτώσεις φθάνουν τα τέσσερα, το πραγματικό ύψος πολλών κτιρίων δεν είναι ορατό από το επίπεδο του δρόμου, με αποτέλεσμα η περιοχή να γίνεται αντιληπτή σαν περιοχή τριώροφων έως τετραώροφων κτιρίων.

Όσον αφορά την οικονομική δραστηριότητα, στο Εμπορικό Τρίγωνο συγκεντρώνονται σήμερα όλοι σχεδόν οι κλάδοι του δευτερογενούς και του τριτογενούς τομέα της οικονομίας. Οι κλάδοι όμως που σφραγίζουν την οικονομική φυσιογνωμία του Ε.Τ είναι το εμπόριο, η βιοτεχνία, ορισμένες υπηρεσίες και λιγότερο η παροχή φαγητού και η ψυχαγωγία.

Το εμπόριο κυριαρχεί στα ισόγεια όλων σχεδόν των οικοδομικών τετραγώνων του Ε.Τ ενώ η βιοτεχνία συγκεντρώνεται κυρίως στους ορόφους του <<εσωτερικού τριγώνου>>, της περιοχής δηλαδή που περικλείεται από τις

οδούς Αθηνάς, Μητροπόλεως, Λέκκα , Πραξιτέλους και Ευριπίδους με φθίνουσα όμως πορεία με αποτέλεσμα να αυξάνονται τα κενά κτίρια που συντελούν στην υποβάθμιση της περιοχής. Η σταδιακή αυτή αποχώρηση οφείλεται στη στενότητα του χώρου και των μεταφορών από και προς τις βιοτεχνικές μονάδες με αποτέλεσμα να παραμένουν μικρές οικογενειακές και μη αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις.

Οι ιεροί ναοί που ευρίσκονται στο Εμπορικό Τρίγωνο είναι κατασκευασμένοι από τον 19 αιώνα και πριν ενώ σήμερα το σύνολο σχεδόν των κτιρίων, εκτός από ορισμένα με ιστορικό και δημόσιο ενδιαφέρον, είναι από το 1950 και μετά με αποτέλεσμα αυτοί να ευρίσκονται πλέον αποξενωμένοι από το φυσικό τους περιβάλλον, χωρίς ενορία και περικυκλωμένοι από πολυώροφα κτίρια.

Βέβαια, λόγω του πλήθους των επισκεπτών και των τουριστών του Ε.Τ , λόγω και της γειτνίασης του με την Πλάκα και την Ακρόπολη, οι ναοί αυτοί αποκτούν το ρόλο του προσκυνήματος, της στάσης και εξισορροπούν κάπως την έλλειψη μόνιμων κατοίκων και του αισθήματος της ενορίας. Οι πιστοί πλέον που προσέρχονται στις Θείες Λειτουργίες και τα Μυστήρια είναι από άλλες περιοχές των Αθηνών.

Η υφιστάμενη κατάσταση στο Ε.Τ ενισχύεται από την πεζοδρόμηση των σημαντικών εμπορικών δρόμων όπως η οδός Αίολου, Ερμού, Αγίου Μάρκου, από την ευκολία πρόσβασης με Μετρό, λεωφορείο, τρόλεϊ καθώς και από την άμεση γειτνίαση με περιοχές ιδιαίτερου ιστορικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος με παγκόσμια μνημεία πολιτισμού.(1,4)

ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΠΑΜΜΕΓΙΣΤΩΝ ΤΑΞΙΑΡΧΩΝ-ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΓΡΗΓΟΡΟΥΣΗΣ

-Ένταξη ναού στον περιβάλλοντα χώρο, περιγραφή

Ο ιερός ναός Ταξιαρχών ευρίσκεται στην περιοχή της Πλάκας, και επί των οδών Δεξιόππου και Ταξιαρχών μεταξύ της αρχαίας Ρωμαϊκής Αγοράς και της Βιβλιοθήκης του Αδριανού λίγα μέτρα δεξιά από το σταθμό του Μετρό και του Ηλεκτρικού Σιδηροδρόμου, στο Μοναστηράκι.

Ο ιερός ναός ευρίσκεται εις περιοχή που έχει πολύ σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους με μεγάλη τουριστική κίνηση και με πολύ μεγάλη ευκολία πρόσβασης, αφού πίσω από την Βιβλιοθήκη του Αδριανού δεξιά υπάρχει η πλατεία Μοναστηρακίου, που διαθέτει Μετρό και Ηλεκτρικό Σιδηρόδρομο.

Πέριξ λοιπόν του ναού και σε ένα αρκετά μεγάλο τμήμα έως και την πλατεία Μοναστηρακίου, η κατοικία είναι ανύπαρκτη και έχει αντικατασταθεί από χρήσεις λιανικού εμπορίου που απευθύνονται στους ξένους τουρίστες και γενικά τους περιδιαβαίνοντας τους αρχαιολογικούς χώρους και την Πλάκα. Επίσης, υπάρχει παρουσία και της παροχής φαγητού με εστιατόρια και μεζεδοπωλεία όπως και παρουσία της αναψυχής με καφετέριες.

Η περιοχή που ευρίσκεται ο ιερός ναός έχει κτίρια το πολύ διώροφα και παλαιότερα του 1940, κατοικίες του Μεσοπολέμου αλλά και πιο πριν από τα μέσα του 19 αιώνα, που λόγω της φυγής των κατοίκων έχουν μείνει ένα μεγάλο μέρος τους κενά.

Ο ιερός ναός ευρίσκεται εντός της ομώνυμης πλατείας, η οποία τα τελευταία χρόνια έχει διαμορφωθεί με κατάλληλη στρώση από πέτρινα πλακίδια, παγκάκια, δένδροφύτευση όπως και κολωνάκια από τη μεριά της οδού Δεξιόππου που εμποδίζουν τη στάση των Ι.Χ επί της πλατείας.

Γύρω από τον ιερό ναό υπάρχουν μέχρι διώροφα κτίρια, αλλά κενά, ένα κτίριο που στεγάζει την υπηρεσία της Β Εφορίας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων ενώ τα υπόλοιπα στα ισόγεια φιλοξενούν μαγαζιά λιανικού εμπορίου τουριστικά όπως και παροχή φαγητού, με εστιατόρια. Τέλος, αριστερά της εισόδου του ναού επί της πλατείας υπάρχει «κολλημένο» σχεδόν ένα διώροφο κτίριο που ανήκει στον ιερό ναό και χρησιμεύει ως αποθήκη.

Από τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι δεν υπάρχει ποίμνιο από την εγγύς περιοχή και ο κόσμος που μετέχει στις δραστηριότητες του ναού έρχεται από άλλες περιοχές, όπως και ότι ο ναός λειτουργεί ως προσκύνημα των περαστικών και τουριστών που λόγω της σπουδαιότητας της περιοχής και της εύκολης πρόσβασης σε αυτήν είναι πάμπολλοι.

Η σπουδαιότης όμως του ναού ως προσκύνημα έγκειται και στο γεγονός ότι φιλοξενεί τη θαυματουργή εικόνα της Υπεραγίας Θεοτόκου, οικογενειακό κειμήλιο από τη Μικρά Ασία η οποία και αφιερώθηκε στον Ιερό Ναό το 1945, την επονομασθείς ως «Γρηγορούσα». Αυτό επισημοποιείται από Προεδρικό Διάταγμα του 1948 με το οποίο ο Ιερός Ναός χαρακτηρίστηκε προσκυνηματικός και έλαβε την επωνυμία «Ιερό προσκύνημα Παναγίας Γρηγορούσσης-Παμμεγίστων Ταξιαρχών».

Όσον αφορά τώρα το ιστορικό του ιερού ναού, αυτός αποτελεί Βυζαντινό κτίσμα παραμορφωμένο όμως δια επισκευών σε πολύ μεγάλο βαθμό.

Ο πρώτος ναός χρονολογείται από τον 8 αιώνα μ.Χ και κήτορες του ήταν ο Νικόλαος και η Ελισάβετ, οι γονείς του Αγίου Λεοντείου του Αθηναίου. Ο ναός καταστράφηκε από πυρκαγιά την περίοδο της Τουρκοκρατίας και

ανοικοδομήθηκε το 1922 με μια μικρή προέκταση το 1955. Ο αρχιτεκτονικός ρυθμός του είναι εγγεγραμμένος σταυροειδής μετά τρούλου.(4,2)

-Λειτουργία του ναού, δραστηριότητες

Σύμφωνα με το σκαρίφημα, ο ναός έχει εμβαδόν $E=17 \times 18=306 \text{ M}^2$

Ο ναός έχει στο δυναμικό του έναν ιερέα, τρεις ιεροψάλτες και έναν νεωκόρο. Είναι ανοιχτός για το κοινό κάθε ημέρα και συγκεκριμένα από τον Απρίλιο έως τον Οκτώβριο από τις 6:30 π.μ έως τις 20:30 ενώ από Νοέμβριο έως και Μάρτιο από 6:30 π.μ έως τις 18:30 μ.μ.

Ο ναός έχει Όρθρο τα πρωινά και Εσπερινό τα απογεύματα και συγκεκριμένα έχει Όρθρο τη Δευτέρα-Τετάρτη- Παρασκευή- Σάββατο 7-8:50, την Κυριακή 7-9:40 και Τρίτη-Πέμπτη 8-8:40. Όσον αφορά τον Εσπερινό, από Απρίλιο έως Οκτώβριο έχει στις 18:00 μ.μ ενώ από Νοέμβριο έως Μάρτιο στις 17:00 μ.μ. Ο ναός έχει λειτουργία στις εορτές των Αγίων, στις μεγάλες εορτές , κάθε πρώτη του μήνα, και πανηγυρίζει την 8^η Σεπτεμβρίου προς τιμήν της Παναγίας και την 8^η Νοεμβρίου προς τιμήν των Ταξιαρχών. Τέλος, εκτός της Θείας Λειτουργίας πραγματοποιούνται καθημερινώς τέσσερις παρακλήσεις προς την Υπεραγία Θεοτόκο καθώς και εξομολογήσεις.

Στον Ιερό ναό πραγματοποιούνται μυστήρια και συγκεκριμένα γάμοι και βαπτίσεις, γύρω στα εκατό το χρόνο, και ιδιαίτερα τους καλοκαιρινούς μήνες. Τέλος, το ιερό αυτό προσκύνημα επιχορηγεί το εκκλησιαστικό ορφανοτροφείο Βουλιαγμένης και τονίζεται ότι στις μεγάλες ιδίως εορτές γεμίζει και έξω η πλατεία χωρίς όμως να δημιουργείται πρόβλημα στους γύρω δρόμους, οι οποίοι έτσι κι αλλιώς έχουν πολύ χαμηλό κυκλοφοριακό φόρτο καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας.

ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΧΡΥΣΟΣΠΗΛΙΩΤΙΣΣΑΣ

-Ένταξη ναού στον περιβάλλοντα χώρο, περιγραφή

Ο ιερός ναός Χρυσοσπηλιώτισσας βρίσκεται εντός του Εμπορικού Τρίγωνου επί του πεζοδρόμου της Αιόλου και περικλείεται υπό των οδών Χρυσοσπηλιώτισσας και πεζοδρόμου Αγίου Μάρκου.

Επί του ίδιου σημείου υπήρχε μικρότερος ναός από το 1762, αλλά το 1835 κατεδαφίσθη και ανακατασκευάσθη εκ βάθρων.

Η οδός Αιόλου επί της οποίας βρίσκεται ο ιερός ναός αναμφίβολα κυριαρχείται από την εμπορική δραστηριότητα στα ισόγεια των οικοδομικών τετραγώνων ενώ σημαντικό μερίδιο έχουν και οι υπηρεσίες, δημόσιες και τραπεζικές, στα ισόγεια και τους ορόφους των οικοδομικών τετραγώνων με πολύ μικρή συμμετοχή της κατοικίας. Το ίδιο ισχύει και για τις υπόλοιπες οδούς που περικλείουν το ναό, την οδό Αγίου Μάρκου που είναι και εμπορικός πεζόδρομος και την οδό Χρυσοσπηλιώτισσας και την εν γένει περιοχή. Αυτή η παλαιά φυγή των κατοίκων και η κυριαρχία του εμπορίου έχουν ως αποτέλεσμα να μην υπάρχει η έννοια της ενορίας και ο ναός να έχει τη σημασία του προσκυνήματος από τους περιδιαβαίνοντας τους εκεί εμπορικούς δρόμους και τους τουρίστες. Αποξενωμένος λοιπόν από το φυσικό του περιβάλλον και περικυκλωμένος κατά ένα μέρος από πολυώροφα κτίρια από τη μεριά της οδού Αιόλου αποκτά πλέον το ρόλο του προσκυνήματος, της στάσης των περαστικών αντί της ενοριακής κατήχησης που είναι ο ουσιαστικός ρόλος του.

Το θετικό είναι πάντως πως οι οδοί Αγ. Μάρκου και Αιόλου είναι πεζόδρομοι χωρίς κυκλοφορία οχημάτων παρά μόνο για τροφοδοσία των καταστημάτων. Ο ναός έχει την κύρια είσοδο από την οδό Αιόλου και μια ακόμη είσοδο υπό του μικρού πεζοδρόμου, που συνδέει την οδό Αιόλου με την Αγ. Μάρκου, όπως και μια είσοδο υπό της οδού Χρυσοσπηλιώτισσας.

Ο ναός στον περιβάλλοντα χώρο περικλείει μικρά έκταση πρασιάς καλυμμένη υπό δένδρων, φυτών, θαμνώδους έκτασης με περίφραξη ύψους περίπου δυο μέτρων, με συμπαγή πέτρα ως το ένα μέτρο και μετά μεταλλικά κάγκελα. Η περίφραξη υπάρχει κατά μήκος της οδού Αγίου Μάρκου, Χρυσοσπηλιώτισσας καθώς και σε ένα μήκος περίπου έξι μέτρων επί της οδού Αιόλου.(1)

-Λειτουργία του ναού, δραστηριότητες

Όπως φαίνεται και από το σκαρίφημα το εμβαδόν του ναού είναι $E=22 \times 28=616 \text{ M}^2$

Ο ναός έχει στο δυναμικό του έναν ιερέα δυο ιεροψάλτες, έναν νεωκόρο, και μια καθαρίστρια.

Οι ανάγκες των πιστών για εκκλησιασμό καλύπτονται καθώς τους καλοκαιρινούς μήνες Ιούλιο και Αύγουστο έχει λίγο κόσμο ενώ τον υπόλοιπο καιρό έχει μεν περισσότερο κόσμο αλλά δεν παρουσιάζονται προβλήματα.

Οι πιστοί έρχονται από άλλες περιοχές και υπάρχουν και οι περαστικοί.

Ο ναός λειτουργεί όλες τις ημέρες των εορτών Αγίων και τα Σαββατοκύριακα.

Είναι ανοιχτός για το κοινό από τις 7π.μ έως και τις 7μ.μ.

Στον ιερό ναό πραγματοποιούνται όλα τα μυστήρια αλλά πολύ αραιά, κάπου στα 20 με 30 το χρόνο με φθίνουσα πορεία και κυρίως γάμοι και βαπτίσεις. Ο ναός έχει μια μικρή βιβλιοθήκη και κάθε χρόνο πραγματοποιείται εκδήλωση τιμής για έναν ιεροψάλτη. Ο ναός δε γεμίζει σχεδόν ποτέ και αν γίνει αυτό υπάρχει τόσος χώρος στους πεζόδρομους γύρω από το ναό έτσι λοιπόν δε δημιουργείται πρόβλημα στους γύρω δρόμους.

ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΟΥ ΡΑΓΚΑΒΑ

-Ένταξη ναού στον περιβάλλοντα χώρο, περιγραφή

Ο ιερός ναός Αγίου Νικολάου του Ραγκαβά ευρίσκεται περί των οδών Επιχάρμου και Πρυτανείου στην περιοχή της Πλάκας και αποτελεί ενορία. Σύμφωνα με μελέτη που συνετάχθη για λογαριασμό του Υπουργείου Δημοσίων Έργων το 1977, η Πλάκα χωρίζεται στην Άνω Πλάκα(τομείς Β1 και Β2) και Κάτω Πλάκα(τομείς Α1 και Α2) και στον τομέα που περιλαμβάνει τη συνοικία των Αναφιώτικων.

Ο ιερός ναός Αγ. Νικολάου του Ραγκαβά ευρίσκεται στην Άνω Πλάκα στον τομέα Β2. Τα στατιστικά στοιχεία της μελέτης είναι ενδεικτικά παρά τα 18 έτη που έχουν παρέλθει και για τον τομέα που ευρίσκεται ο ναός διαπιστώνουν κυριαρχία της κατοικίας κατά το ήμισυ με συμμετοχή του λιανικού εμπορίου και της ψυχαγωγίας και ακόμα μικρότερη συμμετοχή της βιοτεχνίας. Αξίζει να σημειωθεί και ο μεγάλος αριθμός κενών κτιρίων που συντελεί στην υποβάθμιση της περιοχής αν δεν αξιοποιηθούν κατάλληλα.

Βέβαια, μετά τόσα έτη, η κατοικία έχει υποχωρήσει κάπως και τα κενά κτίρια θα έχουν αυξηθεί.

Επίσης, η μελέτη διαπιστώνει ότι ο τομέας έχει κατά το ήμισυ διώροφα κτίρια, με σημαντικό ποσοστό μονώροφων και πολύ μικρό ποσοστό τριώροφων και άνω κτιρίων. Αυτό μπορεί να διαπιστωθεί και ιδίως όμασι στους δρόμους που περιβάλλουν το ναό όπου διαπιστώνουμε απόλυτη κυριαρχία της κατοικίας, με κτίσματα το πολύ διώροφα αλλά και με μεγάλο αριθμό από αυτά να είναι κενά. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να διατηρείται ο ενοριακός χαρακτήρας και να υπάρχει σταθερό ποίμνιο. Βέβαια, λόγω και της παλαιότητας του ναού, όσο και λόγω της θέσης του σε μια εν γένει τουριστική περιοχή έχει και το χαρακτήρα του προσκυνήματος και της στάσης για τους περιδιαβαίνοντας την Πλάκα.

Ο ιερός ναός Αγίου Νικολάου του Ραγκαβά χρονολογείται από τον 11^ο αιώνα με πολλές όμως μεταγενέστερες επεμβάσεις, αφού στον αρχικό εγγεγραμμένο σταυροειδή με τρούλο ναό προστέθηκε μεταγενέστερα παρεκκλήσιο αφιερωμένο στην Αγία Παρασκευή. Στους νεότερους χρόνους το κτίριο προεκτάθηκε στα δυτικά και παραμορφώθηκαν η ασίδα του ιερού και οι όψεις του. Το 1978 αποκαλύφθηκε ο βόρειος τοίχος των Βυζαντινών χρόνων κατασκευασμένος από πλινθοπερίκλειστο σύστημα.

Η κύρια είσοδος του ναού βρίσκεται επί της οδού Πρυτανείου, όπου επίσης υπάρχει και η είσοδος προς προαύλιον χώρο του ναού με μεταλλική πόρτα πλάτους ενός μέτρου.

Επί του προαυλίου υπάρχει πρόσφατα κατασκευασμένο ένα δωμάτιο 5Χ3 μέτρα που χρησιμεύει σαν εντευκτήριο με ένα γραφείο. Ο προαύλιος χώρος είναι καλυμμένος από πλακίδια μαρμάρου ενώ ένα τμήμα του καλύπτεται από ένα πρόχειρο υπόστεγο εντός του οποίου περιμετρικά μπορείς να καθίσεις. Εισ τον πίσω χώρο του ναού υπάρχει μικρός προαύλιος χώρος καλυμμένος με πλακίδια μαρμάρου και πρόσφατα κατασκευασμένα δυο μικρά δωμάτια το ένα χρησιμοποιούμενο ως τουαλέτα και το άλλο ως κουζίνα για τις ανάγκες του προσωπικού. Τέλος, η περίφραξη του προαυλίου χώρου είναι γύρω στα δυόμισι μέτρα, με ενάμιση μέτρο πέτρινο στηθαίο ενώ το υπόλοιπο μεταλλικά κάγκελα.(2)

-Λειτουργία του ναού, δραστηριότητες

Σύμφωνα με το σκαρίφημα που ακολουθεί, ο ναός έχει εμβαδόν

$$E=21 \times 12=252 \mu^2$$

Ο ναός είναι ανοιχτός για το κοινό καθημερινά από τις 8-12 π.μ και 17:30-20:30. Λειτουργία έχουμε κάθε Κυριακή και στις μεγάλες εορτές όπως Πάσχα, Χριστούγεννα και σε ονομαστικές εορτές Αγίων. Στον ιερό ναό πραγματοποιούνται μυστήρια, κυρίως γάμοι και βαπτίσεις και σπανιότατα κηδείες και μνημόσυνα, γύρω στα 25 με 30 το χρόνο.

Εντός του ιερού ναού υπάρχει βιβλιοθήκη με γραφείο και το γραφείο του ιερέως που μαζί με έναν νεωκόρο και έναν ιεροψάλτη αποτελούν το προσωπικό του ναού.

ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΑΓΙΑΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΟΥ ΒΛΑΧΑΒΑ

-Ένταξη ναού στον περιβάλλοντα χώρο, περιγραφή

Ο ιερός ναός Αγίας Κυριακής του Βλαχάβα βρίσκεται στα όρια του Εμπορικού Τριγώνου επί της οδού Αθηνάς. Όπως έχουμε αναλύσει στην εισαγωγή η οδός Αθηνάς ως όριο του Εμπορικού Τριγώνου έχει το εμπόριο ως κύρια οικονομική δραστηριότητα στα ισόγεια των οικοδομικών τετραγώνων καθώς επίσης και βιοτεχνία η οποία όμως συγκεντρώνεται στους ορόφους, με συμμετοχή στις υπηρεσίες, δημόσιες και τραπεζικές.

Αποτελεί ταυτόχρονα τομή μεταξύ Εμπορικού Τριγώνου και Ψυρρή αλλά και συνδυαστικό στοιχείο ταυτόχρονα. Επί της οδού Αθηνάς υπάρχουν πολυώροφα κτίρια από μπετόν χτισμένα όλα σχεδόν μετά το 1950.

Ο ναός της Αγίας Κυριακής του Βλαχάβα είναι μια μικρή Βασιλική μονόκλιτος κτισμένη βάσει του πλινθοπερίκλειστου συστήματος χρονολογούμενη από την περίοδο της Τουρκοκρατίας. Καταλαβαίνουμε λοιπόν πως ο ναός είναι τελείως αποκομμένος από το φυσικό του περιβάλλον και δεν υφίσταται πλέον η έννοια της ενορίας αφού δεν υπάρχουν εκεί μόνιμοι κάτοικοι παρά μόνο οι επισκέπτες του Εμπορικού Τριγώνου και οι τουρίστες.

Παράλληλα, ο μικρός ναΐσκος χάνεται μέσα στον οικοδομικό όγκο των πολυώροφων κτιρίων που περιβάλλεται με αποτέλεσμα όμως να εμφανίζεται σαν εξαιρετικό αξιοθέατο και ξεχωριστό οικιστικό δημιούργημα.

Επίσης, οι προσχώσεις που έγιναν για τη δημιουργία της οδού και των κτιρίων είχαν ως αποτέλεσμα ο ναός να βρίσκεται γύρω στο μισό μέτρο από την επιφάνεια του δρόμου εκτός του δωματίου-γραφείου που κτίστηκε στην πίσω μεριά του ναού και είναι πρόσφατο.(4)

-Λειτουργία του ναού, δραστηριότητες

Σύμφωνα με το σκαρίφημα, το εμβαδόν του ναού είναι $7 \times 10 = 70 \text{M}^2$

Όπως προείπαμε, ο ναός δεν αποτελεί ενορία αλλά προσκύνημα καθώς λόγω της θέσης του επί της οδού Αθηνάς και της εμπορικής κίνησης καθώς και λόγω της παλαιότητας του αποτελεί άριστο χώρο προσκυνήματος.

Ο ιερός ναός είναι ανοιχτός για το κοινό από το πρωί στις 8π.μ έως και τις 3μ.μ περίπου και έχει στο δυναμικό του έναν ιερέα και έναν νεωκόρο.

Μυστήρια δεν πραγματοποιούνται και δεν υπάρχουν άλλες εξωτερικές δραστηριότητες.

ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΡΟΜΒΗΣ

- Ένταξη ναού στον περιβάλλοντα χώρο, περιγραφή

Ο ιερός ναός Παναγίας Ρόμβης ευρίσκεται εντός του Εμπορικού Τριγώνου, πλησίον του μεγάλου πεζοδρόμου της Ερμού και περικλείεται υπό του πεζοδρόμου της οδού Ευαγγελιστρίας και της οδού Κτενά.

Επί του πεζοδρόμου Ευαγγελιστρίας βρίσκεται η κύρια είσοδος καθώς και μια δεύτερη μικρότερη είσοδος για το προσωπικό. Επί τη μεριά της οδού Κτενά υπάρχει περίφραξη του ναού με κάγκελο μεταλλικό ύψους δυο μέτρων, καθώς και εντός του πολύ μικρού προαυλίου χώρου υπάρχει περιορισμένη δένδροφύτευσις. Σε αυτήν την πλευρά υπάρχουν άλλοι δυο μικροί είσοδοι για το προσωπικό.

Η φυσιογνωμία της περιοχής όπου βρίσκεται ο ναός χαρακτηρίζεται από την κυριαρχία του εμπορίου στα ισόγεια των οικοδομικών τετραγώνων, και συγκεκριμένα για τις οδούς Ερμού και Ευαγγελιστρίας που τον περιβάλλουν από πολυώροφα εμπορικά κέντρα και κτίρια γραφείων με αποτέλεσμα να ήδη έχει απολέσει προ πολλού τον ενοριακό χαρακτήρα και να χάνεται μέσα στον τεράστιο οικοδομικό όγκο που το περιβάλλει. Παρ' όλα αυτά, λόγω της παλαιότητας του από την εποχή της Τουρκοκρατίας και του γεγονότος της μεγάλης εμπορικής κίνησης αποτελεί σημαντικό προσκύνημα για τους διερχόμενους με αποτέλεσμα να έχει συνέχεια κόσμο κατά τη διάρκεια της ημέρας.

Όπισθεν του ναού επί της οδού Κτενά γίνονται εργασίες ασφαλτόστρωσης και ανάπλασης, καθώς μέχρι πρότινος ο χώρος αυτός χρησιμοποιούταν κυρίως ως παράνομο πάρκινγκ οχημάτων, και γύρω υπάρχουν πολυώροφα κτίρια γραφείων με εμπορικές χρήσεις στο ισόγειο.

Όσον αφορά την ιστορία του ναού αυτός είναι κατασκευασμένος επί Τουρκοκρατίας, στις αρχές, με σύγχρονες επισκευές στις εξωτερικές πλευρές αυτού.(1)

-Λειτουργία του ναού, δραστηριότητες

Όπως προκύπτει και από το σκαρίφημα, ο ναός έχει εμβαδόν

$$E=17 \times 10=170\mu^2$$

Ο ιερός ναός έχει στο δυναμικό του έναν ιερέα, δυο νεωκόρους και έναν ιεροψάλτη. Πραγματοποιεί όρθρο κάθε Κυριακή, λειτουργεί στις εορτές των Αγίων καθώς και στις μεγάλες εορτές όπως Πάσχα, Χριστούγεννα, των Φώτων. Για το κοινό είναι ανοιχτός κάθε πρωί από τις 8π.μ. έως και τις 3μ.μ. ενώ πραγματοποιεί μυστήρια πολύ σπάνια, έχουμε έναν με δυο βαπτίσεις η γάμους το χρόνο.

Ο ναός τις Κυριακές και τις μεγάλες εορτές γεμίζει όπως και έξω στον πεζόδρομο χωρίς να δημιουργείται πρόβλημα στους παρακείμενους δρόμους όπου έχουμε κυκλοφορία οχημάτων.

ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΑΓΙΑΣ ΔΥΝΑΜΗΣ

-Ένταξη ναού στον περιβάλλοντα χώρο, περιγραφή

Ο ιερός ναός Αγίας Δύναμης βρίσκεται στη γωνία των οδών Μητροπόλεως και Πεντέλης, στα όρια Εμπορικού Τριγώνου και Πλάκας. Είναι μετόχιον της Ιεράς Μονής Πεντέλης, δηλαδή σαν παρεκκλήσι ανήκει στην Ιερά Μονή Πεντέλης και χρονολογείται από τον 15^ο αιώνα.

Ευρίσκεται εντός στοάς πολυκατοικίας η οποία και στεγάζει το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Η οδός Μητροπόλεως, μαζί με τις οδούς Αθηνάς και Σταδίου αποτελούν τις "πλευρές" του Εμπορικού Τριγώνου που όχι μόνο τέμνουν αλλά και "ενώνουν" τις γειτονικές περιοχές. Η οδός Μητροπόλεως ως τμήμα του Εμπορικού Τριγώνου παρουσιάζει μεγάλη εμπορική δραστηριότητα κυρίως στους τομείς Υποδήματα-Δέρματα με συμμετοχή της βιοτεχνίας στους ορόφους των οικοδομικών τετραγώνων και των υπηρεσιών, δημόσιων και τραπεζικών, στο ισόγειο και τους ορόφους.

Επίσης, μεγάλη είναι και η κατανομή των καταστημάτων παροχής φαγητού όπως εστιατόρια-φάστ φούντ-τυρόπιτες και συμμετοχή καταστημάτων αναψυχής όπως καφετέριες, στα ισόγεια των οικοδομικών τετραγώνων, ιδίως απέναντι από τη Μητρόπολη των Αθηνών και στα σημεία που η οδός συνδέεται με τις κορυφές του Τριγώνου, την πλατεία Συντάγματος και την πλατεία Μοναστηρακίου.

Ο ιερός ναός Αγίας Δύναμης ευρίσκεται στο μέσον περίπου της διαδρομής της οδού. Στο τμήμα αυτό της οδού υπάρχουν πολυώροφα κτίρια που στεγάζουν εμπόριο, υπηρεσίες και παροχή φαγητού. Είναι φανερό λοιπόν πως ο ναός λόγω της θέσης του και του πολύ μικρού μεγέθους του, χάνεται μέσα στον οικοδομικό όγκο που τον περιβάλλει, αποτελώντας ένα ξένο σώμα αλλά ταυτόχρονα και ξεχωριστό οικιστικό δημιούργημα και υπενθύμιση της υπάρξεως μιας άλλης Αθήνας, το μόνο ίσως υπόλειμμα των δύσκολων χρόνων της Τουρκοκρατίας.

Η εν γένει αποξένωση του ναού από το φυσικό του περιβάλλον εντείνεται και από το γεγονός της έλλειψης μόνιμων κατοίκων και του αισθήματος της ενορίας, με αποτέλεσμα αυτός να αποτελεί, και λόγω του μικρού μεγέθους του, άριστο προσκύνημα για τους περαστικούς του Εμπορικού Τριγώνου και τους τουρίστες που λόγω της γειννίας του με την παλαιά πόλη είναι πάμπολλοι.(1,4)

-Λειτουργία του ναού, δραστηριότητες

Όπως φαίνεται και από το σκαρίφημα, ο ναός έχει εμβαδόν $E=5.5 \times 9=49.5 \mu^2$ Όπως προείπαμε, ο ναΐσκος αποτελεί προσκύνημα και είναι ανοιχτός για το κοινό από τις 8π.μ έως και τις 3μ.μ. , ενώ τους μήνες Μάιο, Ιούνιο, Ιούλιο, Αύγουστο, Σεπτέμβριο έως τις 7μ.μ.

Υπάρχει ένας νεωκόρος, ενώ λειτουργία έχουμε μόνο στις μεγάλες εορτές όπως Χριστούγεννα, Πάσχα, των Φώτων και στις εορτές των Αγίων οπότε

έχει όρθρο και εσπερινό . Μυστήρια δεν πραγματοποιούνται ενώ δεν υπάρχουν άλλες εξωτερικές δραστηριότητες.
Τέλος, παρ' όλο που ο ναός γεμίζει στις μεγάλες εορτές και έχει αρκετό κόσμο και έξω, δε δημιουργείται πρόβλημα στους γύρω δρόμους καθώς η στοά είναι αρκετά μεγάλη και χωράει αρκετό κόσμο.

ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΑΓΙΩΝ ΘΕΟΔΩΡΩΝ

-Ένταξη ναού στον περιβάλλοντα χώρο, περιγραφή

Ο ιερός ναός Αγίων Θεοδώρων ευρίσκεται εντός της ομώνυμης πλατείας, στο τέρμα της οδού Ευριπίδου στο Εμπορικό Τρίγωνο. Πέριξ του ναού παρατηρούμε παντελή έλλειψη κατοικίας, όπως ισχύει και στο σύνολο σχεδόν του Εμπορικού Τριγώνου, με κυριαρχία στα ισόγεια του λιανικού εμπορίου και της ψυχαγωγίας(καφετέριες, καφενεία) ενώ στους ορόφους κυριαρχούν οι Υπηρεσίες και η Εκπαίδευση.

Ο ιερός ναός Αγίων Θεοδώρων αποτελεί Βυζαντινό κτίσμα του 11^{ου} αιώνα μ.Χ ενώ ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι εντοιχισμένες στην πρόσοψη επιγραφές, μοναδικές πηγές για τους κτήτορες-δωρητές και τη χρονολόγηση του ναού.

Τη βόρεια, νότια και δυτική πλευρά του ναού περιτρέχει ταινία από πήλινα πλακίδια με ανάγλυφη διακόσμηση και αραβικά γράμματα. Το 1910 όταν έγινε νέα πλακόστρωση βρέθηκαν τάφοι κάτω από το δάπεδο του ναού, συνεπώς υπήρχε νεκροταφείο στην περιοχή.

Παρατηρούμε λοιπόν ότι ο ναός λόγω της παλαιότητας του αποτελεί ξεχωριστό οικιστικό δημιούργημα, από τα ελάχιστα Βυζαντινά υπολείμματα μέσα στο σύγχρονο οικοδομικό όγκο των πενταόροφων και εξαόροφων κτιρίων που τον περιβάλλει.

Ο ναός βρίσκεται στο μισό με ένα μέτρο κάτω από την επιφάνεια του παρακείμενου δρόμου λόγω των προσχώσεων. Εντός της πλατείας υπάρχει ένα τμήμα της που περιβάλλει το ναό και βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με αυτόν και το υπόλοιπο που βρίσκεται στο επίπεδο του παρακείμενου δρόμου. Το τμήμα που περιλαμβάνει το ναό είναι δένδροφυτευμένο και καλυμμένο με άσπρες μαρμαρίνες πλάκες, ενώ το υπόλοιπο τμήμα από κόκκινο πλακάκι με κολώνες φωτισμού για τη νύχτα και τραπεζοκαθίσματα από τις καφετερίες.

Ομοίως και η οδός Σκουλενίου που καταλήγει στην πλατεία είναι πεζοδρομημένη και καλυμμένη με κόκκινο πλακάκι.

Ο ναός όπως προείπαμε λόγω της έλλειψης μόνιμων κατοίκων έχει απολέσει προ πολλού τον ενοριακό χαρακτήρα του, αλλά αποτελεί άριστο προσκύνημα για τους διερχόμενους του Εμπορικού Τριγώνου και τους τουρίστες που λόγω της γειννίασης με την παλαιά πόλη είναι πάμπολλοι.(4,1)

-Λειτουργία του ναού, δραστηριότητες

Όπως προκύπτει και από το σκαρίφημα, το εμβαδόν του ναού είναι
 $E=11 \times 13.5 + (2+4)/2 \times 1.2 + (2.5+4.5)/2 \times 1.2 + (1.5+3)/2 \times 0.8=158 \text{ M}^2$

Ο ναός έχει στο δυναμικό του έναν ιερέα και έναν νεωκόρο. Στο ναό πραγματοποιείται Θεία Λειτουργία τις Κυριακές το πρωί, όπου η προσέλευση πιστών είναι μικρή, και στις εορτές των Αγίων και τις μεγάλες εορτές, όπως Χριστούγεννα όπου προσέρχεται πλήθος κόσμου και ο ναός γεμίζει όπως και η πλατεία χωρίς όμως να δημιουργείται πρόβλημα στους γύρω δρόμους.

Ο ναός είναι ανοιχτός για το κοινό, Δευτέρα και Τετάρτη 6:30-16:00, Τρίτη-Πέμπτη -Παρασκευή 06:30-19:00, Σάββατο 06:30-14:00 και Κυριακή 06:30-11:00.

Στο ναό είναι ελάχιστος ο αριθμός των μυστηρίων, γύρω στον ένα γάμο η μια βάπτισμα το χρόνο το πολύ, ενώ τέλος αξίζει να αναφερθεί ότι ο ναός ανήκει στο ταμείο Κληρικών.

ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΕΙΣΟΔΙΩΝ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ(ΚΑΠΝΙΚΑΡΕΑ)

-Ένταξη ναού στον περιβάλλοντα χώρο, περιγραφή

Ο ιερός ναός Εισοδίων της Θεοτόκου ευρίσκεται εντός του πεζοδρόμου της Ερμού, εις το σημείο που αυτή τέμνεται υπό των πεζοδρόμων Καλαμιώτου και Καπνικαρέα, στο Εμπορικό Τρίγωνο.

Το γεγονός της ύπαρξης του ναού εντός του εμπορικότερου ίσως πεζοδρόμου των Αθηνών καθιστά το ναό στάση και εξαιρετικό προσκύνημα για περαστικούς και τουρίστες, καθώς και έχει απολέσει προ πολλού τον ενοριακό χαρακτήρα του. Στον πεζόδρομο της Αιόλου και τους κάθετους σε αυτόν δρόμους συνυπάρχει το εμπόριο, που έχει και τη μερίδα του λέοντος, με την αναψυχή, όπως καφετέριες.

Αποτελεί ταυτόχρονα ένα εξαιρετικό αξιοθέατο μέσα στο όγκο των κτιρίων από μπeton που τον περιβάλλει και ένα από τα ελάχιστα υπολείμματα της Βυζαντινής περιόδου καθώς χρονολογείται από τον 11 Αιώνα.

Είναι κτισμένος προς τιμή της Θεοτόκου και σε ανάμνηση της εισόδου της στο Ναό του Κυρίου, αποτελεί σταυροειδή ναό μετά τρούλου ο οποίος στηρίζεται σε τέσσερις κίονες με ρωμαϊκά κιονόκρανα.

Η πεζόδρομος της Ερμού είναι κατηφορική, από το Σύνταγμα όπου ξεκινά μέχρι και το πέρας της. Στο σημείο που ευρίσκεται ο ναός, λόγω των προσχώσεων, η επιφάνεια του είναι χαμηλότερη κατά ογδόντα περίπου εκατοστά από την επιφάνεια του πεζόδρομου.

Στο ύψος του πεζοδρόμου, γύρω από το ναό ξεκινάει ράμπα κατηφορική πλάτους 1.2 μέτρα, που οδηγεί στο μικρό περιβάλλοντα χώρο στο επίπεδο του ναού. Εντός του μικρού περιβάλλοντος χώρου υπάρχει μικρή έκταση πρασιάς και περιορισμένη δένδροφύτευση. Ο ναός έχει δυο κύριες εισόδους και μια μικρότερη για το προσωπικό. Ο ναός, στην κύρια είσοδο, που έχει πρόσωπο στην οδό Καπνηκαρέα, έχει εκατέρωθεν δυο λευκούς κίονες.

Στο ύψος του πεζόδρομου γύρω από το ναό υπάρχει ανυψωμένο κατά 60 εκατοστά περίπου συνεχόμενο πεζούλι με μάρμαρο κατά 30 εκατοστά και το υπόλοιπο από πέτρα όπου μπορείς να καθίσεις.

Ο ναός εξωτερικώς έχει την επιμελή πλινθοπερίκλειστη τοιχοδομία των Αθηναϊκών ναών, καθώς και τις οδοντωτές ταινίες. Καπνικαρέα ονομάστηκε κατά μια άποψη από αυτόν που έκτισε το ναό εισπράττοντας τον καπνικό φόρο(είδος φόρου των οικοδομών στα χρόνια του Βυζαντίου). Παλαιότερα ονομαζόταν Καμουχαρέα από τη λέξη Καμουχά, με την οποία στα χρόνια του Βυζαντίου ονόμαζαν τα χρυσοϋφαντα υφάσματα, πιθανώς γιατί βρισκόταν κοντά σε εργαστήρια τέτοιων υφασμάτων.

Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας ονομαζόταν εκκλησία της Βασιλοπούλας και του Πρέντζα. Αξίζει να σημειωθεί ότι η εικόνα της πλατυτέρας στο ιερό του ναού είναι έργο του Φώτη Κόντογλου.(4)

-Λειτουργία του ναού, δραστηριότητες

Όπως προκύπτει από το σκαρίφημα, το εμβαδόν του ναού είναι

$$E=17.5 \times 15=262.5 \text{ M}^2$$

Ο νέος έχει στο δυναμικό του έναν ιερέα και έναν νεωκόρο, και είναι ανοιχτός για το κοινό κάθε ημέρα από τις 08:00-13:00 και για τις ημέρες Τρίτη –Πέμπτη -Παρασκευή και το απόγευμα 16:30-20:00.

Τέλος, ο ναός ανήκει στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ

-Ένταξη ναού στον περιβάλλοντα χώρο, περιγραφή

Ο ιερός ναός Μεταμορφώσεως του Σωτήρος ευρίσκεται στις υπώρειες του ιερού βράχου, στην Πλάκα και επί της οδού Θεωρίας.

Ο ναός λόγω των διαστάσεων του ονομαζόταν Σωτηράκης και σώζεται στην αρχική του μορφή. Αποτελεί ναό σταυροειδή μετά τρούλου, κτίσμα του 14 αιώνα ,κτισμένο βάσει του πλινθοπερίκλειστου συστήματος.

Εντός του ναού υπάρχει μικρό παρεκκλήσιο αποτελούμενο εν μέρει από φυσικό κοίλωμα του βράχου .Ο ναός έχει μια μικρή είσοδο, και από την πλευρά αυτή είναι ο τάφος του Οδυσσέα Ανδρούτσου, το σώμα του οποίου έπεσε κοντά στο ναό όπου και θάφτηκε.

Η περιοχή όπου ευρίσκεται ο ναός είναι περιοχή όπου δια νόμου έχουμε διατήρηση του παραδοσιακού πολεοδομικού ιστού με τη δυνατότητα όμως επισκευών σε κτίρια για τη διατήρηση και αναβάθμιση τους.

Οι κάτοικοι ως επί το πλείστον έχουν εγκαταλείψει την περιοχή, και έχουν δημιουργηθεί μουσεία, και καταστήματα παροχής φαγητού και αναψυχής όπως εστιατόρια, καφετέριες.

Συνεπώς, παρά το ότι ο ναός έχει απολέσει τον ενοριακό χαρακτήρα του, «δένει» με την περιοχή γύρω του σαν ναός της παλαιάς Αθήνας και αποτελεί άριστο προσκύνημα για τους περιδιαβαίνοντες την Πλάκα και τους τουρίστες.(4)

-Λειτουργία του ναού, δραστηριότητες

Όπως προκύπτει από το σκαρίφημα, το εμβαδόν του ναού είναι $E=6 \times 9 + 4 \times 5 = 74 \text{ M}^2$. Ο ναός είναι ανοιχτός για τους πιστούς λίγες ώρες την εβδομάδα, συνήθως πρωινές ώρες και για δυο τρεις μέρες τη βδομάδα.

ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΠΑΝΤΑΝΑΣΣΑΣ-ΜΙΚΡΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΑΚΙ

-Ένταξη ναού στον περιβάλλοντα χώρο ,περιγραφή

Ο ιερός ναός Παντάνασσας ευρίσκεται εντός της πλατείας Μοναστηρακίου, στην Πλάκα. Εντός της πλατείας ένα τμήμα της αποτελεί χώρο στάθμευσης μοτοσικλετών , ενώ υπάρχουν πάμπολλα τραπεζοκαθίσματα από τα εστιατόρια και τις καφετέριες που υπάρχουν πέριξ της πλατείας. Επίσης δεσπόζει ο σταθμός του Μετρό, τράπεζες και το τζάμι.

Από την πλατεία ξεκινούν οδοί που αποτελούν τόπο περιπάτου, περιηγήσεως κατά μήκος των αρχαιολογικών χώρων με ταυτόχρονη παρουσία καταστημάτων διαφημιστικών ειδών για τουρίστες, παροχής φαγητού και αναψυχής. Ο ιερός ναός λόγω και της παλαιότητας του <<δένει>> εξαιρετικά με τα δεσπόζοντα μνημεία και υπενθυμίζει τη συνέχεια της Αθήνας στους Μεσαιωνικούς χρόνους καθώς αυτός αποτελεί από τα λίγα μεσαιωνικά εναπομείναντα μνημεία. Επίσης η δημιουργία της πλατείας και του μετρό επισύρει τη γενικότερη αναβάθμιση και την εκδήλωση όλο και αυξανόμενου ενδιαφέροντος για τα μνημεία συμπεριλαμβανομένου και του ναού.

Αρχιτεκτονικά ο ναός είναι βυζαντινή Βασιλική και αποτελούσε το καθολικό, τον κεντρικό δηλ. ναό γυναικείας μονής η οποία λειτουργούσε ως κέντρο υφαντικής που τροφοδοτούσε το παρακείμενο παζάρι. Ο ναός έχει την κύρια είσοδο του επί της πλατείας και ευρίσκεται γύρω στα 2 μέτρα κάτω από την επιφάνεια της λόγω των προσχώσεων. Επίσης περιβάλλεται από μεταλλικά κάγκελα με ένα μικρό προαύλιο χώρο και περιορισμένη δενδροφύτευση.(4)

-Λειτουργία του ναού, δραστηριότητες

Όπως προκύπτει και από το σκαρίφημα το εμβαδόν του ναού είναι $E=19 \times 11,5=214,5M^2$.

Ο ναός είναι κλειστός καθώς πραγματοποιούνται εργασίες αναστήλωσης σε τμήματα του.

ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

-Ένταξη ναού στον περιβάλλοντα χώρο, περιγραφή

Ο ιερός ναός Αγίου Δημητρίου ευρίσκεται στην περιοχή του Ψυρρή ,και περικλείεται υπό των οδών Αγίου Δημητρίου ,Μελανθίου και Παλλάδος ευρισκόμενος εντός της ομώνυμης πλατείας.

Γύρω από το ναό υπάρχουν πολυώροφα κτίρια που φιλοξενούν στους ορόφους τους βιοτεχνίες, χονδρεμπόριο κτισμένα μετά το 1950 και σε συνδυασμό με τη γενικότερη έλλειψη πράσινου, δημιουργούν συνθήκες "ασφυξίας". Παράλληλα η έλλειψη μόνιμων κατοίκων έχει ως αποτέλεσμα την απώλεια του ενοριακού χαρακτήρα και οι όποιοι εκκλησιαζόμενοι προέρχονται από άλλες περιοχές των Αθηνών και όχι μόνο. Έτσι λοιπόν ο ναός χάνεται μέσα στον οικοδομικό όγκο που τον περιβάλλει παρά την ύπαρξη της μικρής πλατείας εντός της οποίας ευρίσκεται.

Εντός της πλατείας υπάρχουν περιφραγμένοι χώροι πρασίνου με δενδροφύτευση ενώ το υπόλοιπο τμήμα της καλύπτεται από μαρμάρινο πλακάκι. Υπάρχουν δυο είσοδοι της πλατείας μια από την οδό Μελανθίου και μια από την οδό Αγ. Δημητρίου. Ο ναός από τη μεριά της οδού Αγ. Δημητρίου έχει τρεις εισόδους, από τη μεριά της οδού Μελανθίου μια όπως και από την απέναντι πλευρά. Μπροστά από την κυρία είσοδο από τη μεριά της οδού Αγ. Δημητρίου υπάρχει ένα πηγάδι το οποίο και χρησιμοποιείται κυρίως για τον αγιασμό των υδάτων την εορτή των Φώτων.

-Λειτουργία του ναού, δραστηριότητες

Ο ναός ιδρύθηκε το 1845 όταν και λειτούργησε για πρώτη φορά, επί βασιλείας Όθωνος, ενώ όπως προκύπτει και από το σκαρίφημα ο ναός έχει εμβαδόν $E=16 \times 26=416 \text{ M}^2$

Ο ναός έχει στο δυναμικό του δυο ιερείς, ένα νεωκόρο και έναν ιεροψάλτη και λειτουργεί στις ονομαστικές εορτές των Αγίων, κάθε Κυριακή πρωί καθώς και στις μεγάλες εορτές όπως Χριστούγεννα, Πάσχα, των Φώτων.

Επειδή ο ναός έχει προαύλιο χώρο και είναι μεγάλος συνήθως δε δημιουργείται πρόβλημα στους γύρω δρόμους εκτός από τις μεγάλες εορτές, Πάσχα Χριστούγεννα , οπότε κόβεται η κυκλοφορία επί της οδού Αγ. Δημητρίου και Μελανθίου. Οι δυο αυτοί οδοί όμως δεν έχουν συχνή κυκλοφορία οχημάτων και έτσι δε δημιουργείται σοβαρό πρόβλημα.

Στο ναό πραγματοποιούνται πολύ λίγα μυστήρια, γύρω στα δέκα το χρόνο, κυρίως γάμοι και βαπτίσεις και σπανιότατα κηδείες και μνημόσυνα ενώ ο ναός είναι ανοιχτός για το κοινό από τις 7π.μ. έως τις 15μ.μ.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι ο ναός υπήρξε ο πρώτος ναός που επιλέχθηκε για μητρόπολη των Αθηνών για ολίγα έτη μετά την ίδρυση του

ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ

-Ένταξη ναού στον περιβάλλοντα χώρο, περιγραφή

Ο ναός Αγίων Αναργύρων ευρίσκεται εντός της ομώνυμης πλατείας και παρά των οδών Τάκη και Αγ. Αναργύρων στο Ψυρρή. Ευρίσκεται μάλιστα στην <<καρδιά>> θα λέγαμε του ψυχαγωγικού Ψυρρή καθώς γύρω από το ναό υπάρχει κυριαρχία των χρήσεων αναψυχής με καφέ-μπαρ, μεζεδοπωλεία, ρεμπετάδικα, καφετέριες. Μάλιστα, ένα μέρος της πλατείας είναι γεμάτο τραπεζοκαθίσματα από τις παρακείμενες καφετέριες όπως και στο πεζοδρόμιο απέναντι από το ναό και στους γύρω δρόμους.

Η αλλαγή αυτή των χρήσεων γης δε συνοδεύτηκε από αλλαγή του ύψους των κτιρίων και του ύψους καθώς ένα μέρος από αυτά αποτελούν διατηρητέα κτίσματα και δια νόμου στην περιοχή αυτή δε μπορεί να υπάρξει μεταβολή στο ύψος των κτιρίων, για τη διατήρηση του ρυμοτομικού και πολεοδομικού ιστού της παλαιάς Αθήνας. Μέσα σε αυτά τα πλαίσια, ο ναός ναι μεν έχει απολέσει πλήρως τον ενοριακό χαρακτήρα του καθώς η περιοχή δεν έχει πλέον μόνιμους κατοίκους, άλλα από αισθητική έποψη έχει μια συνέχεια με τα γύρω κτίσματα και δένει σαν ναός της παλαιάς Αθηνάς.

Ο αρχικός ναός, που χρονολογείται από τον ενδέκατο αιώνα, ακολουθεί σε γενικές γραμμές τον κλασικό αρχιτεκτονικό τύπο, δηλ σταυροειδής εγγεγραμμένος με τρούλο. Όμως ο μεγάλος τρούλος διαφοροποιείται από τον χαρακτηριστικό αθηναϊκό τύπο καθώς ένα οριζόντιο γείσο χωρίζει τον τρούλο σε δυο τμήματα. Οι επισκευές του 1908, τα βιομηχανοποιημένα κεραμίδια και η επικάλυψη των τοίχων με κίτρινο τσιμεντοκονίαμα έχουν αλλάξει την αρχική μορφή του. Ο ναός έχει προαύλιο χώρο με δενδροφύτευση και παγκάκια και περιφράσσεται από μεταλλικά κάγκελα. Ο ναός έχει την κύρια είσοδο του από τη μεριά της πλατείας όπως και την είσοδο του προαυλίου χώρου όπου υπάρχει και μια είσοδος για το προσωπικό. Εντός του προαυλίου χώρου υπάρχει και ένα μονώροφο οίκημα που χρησιμοποιείται σαν αποθήκη.(4,2)

-Λειτουργία του ναού, δραστηριότητες

Όπως προκύπτει και από το σκαρίφημα, το εμβαδόν του ναού είναι

$$E=13,5 \times 25=337,5 \text{ M}^2$$

Ο ναός έχει στο προσωπικό του έναν ιερέα έναν νεωκόρο και έναν ιεροψάλτη και πραγματοποιεί λειτουργία τις Κυριακές το πρωί όρθρο, στις εορτές των Αγίων και στις μεγάλες εορτές(Χριστούγεννα, Πάσχα, των Φώτων).Ο ναός έχει εκκλησίασμα από άλλες περιοχές των Αθηνών και τις Κυριακές έχει λίγο κόσμο ενώ στις μεγάλες αργίες αρκετό χωρίς όμως να δημιουργείται πρόβλημα στους γύρω δρόμους καθώς δεν υπάρχει κυκλοφορία οχημάτων και ο κόσμος δε γεμίζει την πλατεία. Στο ναό πραγματοποιούνται ελάχιστα μυστήρια, ούτε 10 το χρόνο, κυρίως γάμοι και βαπτίσεις. Τέλος, ο ναός είναι ανοιχτός για το κοινό Δευτέρα έως Παρασκευή από τις 07:00-12:00 και 16:00-19:30 και Σάββατο-Κυριακή από 07:00-12:00.

ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΑΓΙΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

-Ένταξη ναού στον περιβάλλοντα χώρο, περιγραφή

Ο ιερός ναός Αγ. Αθανασίου ευρίσκεται επί της οδού Αριστοφάνους στο Ψυρρή. Είναι κτισμένος τον 15 αιώνα, στις αρχές της Τουρκοκρατίας και προ της Επανάστασης ήτο μετόχιον της εν Αιγίνη Μονής Κοιμήσεως καλούμενων δια τούτο Αιγινίτικο Μετόχι. Εις νεοτάτους χρόνους επισκευάσθει η επί της οδού δυτική πρόσοψης του ναού παραμορφωθείσα εντελώς. Η οδός Αριστοφάνους επί της οποίας ευρίσκεται ο ναός, έχει στο μεγαλύτερο τμήμα της χρήσεις αναψυχής με νάιτ- κλάμπς ,μπάρ αλλά και εμπόριο λιανικής και χονδρικής. Στο σημείο που βρίσκεται ο ναός υπάρχουν εμπόριο, απέναντι στο δρόμο νάιτ-κλάμπς και δίπλα στο ναό μεταφορική εταιρεία. Γύρω από το ναό υπάρχουν πολυώροφα κτίρια από μπετόν με αποτέλεσμα ο ναός , λόγω και του εξωτερικού χρώματος, να χάνεται μέσα στον οικοδομικό όγκο και να μην εμφανίζεται η σπανιότης του ενώ και από την οδό Αριστοφάνους υπάρχει κίνηση οχημάτων.Ο ναός έχει δυο μικρές εισόδους από τη μεριά της οδού Αριστοφάνους.(4)

-Λειτουργία του ναού, δραστηριότητες

Όπως προκύπτει και από το σκαρίφημα, το εμβαδόν του ναού είναι

$E=9,5 \times 10=95M^2$.

Τέλος ο ναός είναι κλειστός για το κοινό.

ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ(ΚΟΤΤΑΚΗ)

-Ένταξη ναού στον περιβάλλοντα χώρο ,περιγραφή

Ο ιερός ναός Μεταμορφώσεως του Σωτήρος Πλάκας(Κοττάκη) ευρίσκεται περί των οδών Κυδαθηναίων ,Κόδρου ,Σωτήρος ,Μονής Αστερίου στην περιοχή της Πλάκας. Ευρίσκεται εντός περιφραγμένης πλατείας με χώρους πρασίνου, παγκάκια. Επίσης εντός της πλατείας υπάρχουν οι προτομές του Κωνσταντίνου και Ιωάννας Τσάτσου, κολώνες φωτισμού και ένα ισόγειο κτίσμα το οποίο ανήκει στην Ιερά Αρχιεπισκοπή και λειτουργεί ως πνευματικό κέντρο.

Γύρω από το ναό υπάρχουν οικήματα διατηρητέα προς τιμήν προσωπικοτήτων που έζησαν σε αυτά όπως το οίκημα που έζησε ο Κωνσταντίνος Τσάτσος, του οποίου και η προτομή ευρίσκεται εντός της πλατείας του ναού ,μουσείο Λαϊκής Τέχνης, αλλά και φαγητό με εστιατόρια και εμπόριο με τουριστικά είδη και κατοικία. Υπάρχει συνεπώς μια ποικιλία χρήσεων γης που όμως λόγω και της μη αλλαγής του πολεοδομικού περιβάλλοντος αναδεικνύουν τον ρόλο του ναού σαν προσκύνημα και πολιτιστικό κέντρο ,σε συνάρτηση βέβαια και με το πνευματικό κέντρο του ναού, και αντισταθμίζουν την έλλειψη κατοίκων. Άρα, ο ναός αποτελεί άριστο προσκύνημα και στάση καθώς ευρίσκεται περί της οδού Κυδαθηναίων η οποία αποτελεί χώρο περιπάτου για πάμπολλους τουρίστες και λοιπούς διερχόμενους με πληθώρα καφέ, εστιατορίων, μεζεδοπωλείων και καταστημάτων λιανικής για τουρίστες.(2)

-Λειτουργία του ναού, δραστηριότητες

Όπως προκύπτει και από το τοπογραφικό σκαρίφημα, το εμβαδόν του ναού είναι $E=14 \times 26=364M^2$

Ο ναός έχει στο δυναμικό του έναν ιερέα, ο οποίος είναι Αρχιμανδρίτης και μέλος της Ιεράς Συνόδου, μια γραμματέα , έναν νεωκόρο και τέσσερις ψάλτες. Αξίζει να σημειωθεί ότι κάθε Κυριακή πρωί από 07:30-10:20 η Θεία Λειτουργία πραγματοποιείται μετά χορωδίας και αρμονίου.

Επίσης Θεία Λειτουργία πραγματοποιείται το Σάββατο το πρωί και ορισμένες ημέρες τη βδομάδα, όπως και στις εορτές των Αγίων και τις μεγάλες εορτές(Πάσχα, Χριστούγεννα).

Ο ναός μια φορά κάθε μήνα πραγματοποιεί διαλέξεις με θέματα εκκλησιαστικού και κοινωνικού περιεχομένου με ομιλητές Ιεροκήρυκες της Αρχιεπισκοπής Αθηνών και θεολόγους.

Το πλούσιο έργο του ναού συνεχίζεται με το Φιλόπτωχο ταμείο που διαθέτει του οποίου τα χρήματα καταλήγουν σε άπορους και με τις λειτουργίες του Πνευματικού κέντρου "Θαβώρειος Σύναξις" που περιλαμβάνει δανειστική βιβλιοθήκη τις πρωινές ώρες(07:00-9:30) τη Δευτέρα, Τρίτη και Πέμπτη Σχολή Βυζαντινής μουσικής και πιάνου, Τετάρτη συνάξεις γονέων και νέων, το Σάββατο μαθήματα εκκλησιαστικής παιδείας για παιδιά δημοτικού όπως και μαθήματα αντιμετώπισης της δυσλεξίας από ειδικούς σε μικρά παιδιά.

Στο ναό πραγματοποιούνται λίγα μυστήρια, συνήθως γάμοι και βαπτίσεις, γύρω στα 10-12 το χρόνο.

Τέλος, παρ' όλο που στις μεγάλες εορτές γεμίζει ο ναός και η πλατεία ,δε δημιουργείται πρόβλημα στους γύρω δρόμους καθώς αυτοί αποτελούν

πεζόδρομους χωρίς κυκλοφορία εκτός της οδού Μονής Αστερίου που δεν έχει συχνή κυκλοφορία οχημάτων.

ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΑΓΙΑΣ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ

-Ένταξη ναού στον περιβάλλοντα χώρο, περιγραφή

Ο ιερός ναός Αγίας Αικατερίνης ευρίσκεται περί των οδών Λυσικράτους, Γαλανού, Χαιρεφώντος και Γκούρα στην περιοχή της Πλάκας ,και πλησίον της πλατείας Λυσικράτους.

Ο ιερός ναός ευρίσκεται εντός πλατείας περιφραγμένης με τρεις εισόδους μια από την οδό Χαιρεφώντος μια από την οδό Γκούρα και μια από την οδό Γαλανού. Στην άκρη της πλατείας ,σε χαμηλότερο επίπεδο διακρίνεται τμήμα από Ρωμαϊκό περιστύλιο.

Η είσοδος στην πλατεία από την μεριά της οδού Λυσικράτους έχει κατηφορική ράμπα ενώ από τις άλλες δυο εισόδους έχει σκαλιά. Εντός της πλατείας υπάρχουν περιφραγμένοι χώροι πρασίνου με δενδροφύτευση και κολώνες φωτισμού. Ο ναός ευρίσκεται πολύ κοντά στην πλατεία Λυσικράτους που έχει αρχαιολογικό χώρο και εν γένει σε περιοχή με κτίσματα διατηρητέα και το πολύ τετραώροφα καθώς απαγορεύεται το κτίσιμο καινούργιων κατοικιών .Η σπανιότης του ναού, καθώς αποτελεί κτίσμα του 11 αιώνας ,σε συνδυασμό με τα αρχαιολογικά μνημεία και το διατηρημένο ρυμοτομικό ιστό έχει ως αποτέλεσμα αυτός να μην έχει "αλλοτριωθεί" αισθητικά παρά μόνο να έχει απολέσει τον ενοριακό χαρακτήρα του λόγω της σημαντικής φυγής των κατοίκων με αντιστάθμισμα όμως τη χρήση του ως προσκύνημα και στάση από τους περαστικούς και τους τουρίστες, που λόγω της θέσης του ναού πλησίον σημαντικών αρχαιολογικών χώρων , είναι πάμπολλοι.(4,2)

-Λειτουργία του ναού, δραστηριότητες

Όπως προκύπτει από το σκαρίφημα, το εμβαδόν του ναού είναι

$E=17 \times 18=306 \mu^2$. Ο ναός έχει στο προσωπικό του έναν ιερέα, έναν νεωκόρο και δυο ιεροψάλτες. Πραγματοποιεί θεία λειτουργία κάθε Κυριακή, τις εορτές των Αγίων και τις μεγάλες εορτές. Ειδικά στις μεγάλες εορτές γεμίζει όχι μόνο η εκκλησία αλλά και η πλατεία έξω και οι πεζόδρομοι χωρίς όμως να δημιουργείται πρόβλημα στην οδό Λυσικράτους που έχει χαμηλό κυκλοφοριακό φόρτο καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας. Ο ναός είναι ανοιχτός για το κοινό κάθε ημέρα από τις 7π.μ. έως και τις 3μ.μ. ενώ τους καλοκαιρινούς μήνες έως τις 6 η 7μ.μ.

Τέλος ,ο ναός πραγματοποιεί προκαθορισμένα συσσίτια σε απόρους της περιοχής.

ΙΕΡΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΝΑΟΣ ΑΘΗΝΩΝ

-Ένταξη του ναού στον περιβάλλοντα χώρο, περιγραφή

Ο ιερός Μητροπολιτικός ναός Αθηνών ευρίσκεται εντός της ομώνυμης πλατείας στα σύνορα μεταξύ Εμπορικού Τριγώνου και Πλάκας, περικλειομένη υπό των οδών Μητροπόλεως, Υπάτης, Παλαιολόγου Μπενιζέλου και Πανδρόσου.

Η πλατεία εντός της οποίας ευρίσκεται ο ναός αποτελεί ένα “ζωντανό” χώρο περιπάτου χιλιάδων τουριστών, προσκυνητών και διερχομένων με αποτέλεσμα και την ύπαρξη του ναού σαν σημαντικό σημείο αναφοράς και δεσπόζων οικιστικό δημιούργημα της εν γένει πέριξ του ναού περιοχής.

Αυτό το χαρακτηριστικό σαφώς διαφοροποιεί το ναό από τους υπόλοιπους που ευρίσκονται στο Εμπορικό Τρίγωνο καθώς δεν αλλοτριώνεται σημαντικά από την αλλαγή χρήσης γης στα ισόγεια πέριξ και αποτελεί χώρο αναφοράς και δεσπόζων κτήριο της εν γενεί περιοχής.

Βέβαια, ο ρόλος του ναού σαν έδρα της Μητρόπολης Αθηνών και το μέγεθος του τον καθιστούν μια από τις μεγαλύτερες ενορίες και σημαντικό θρησκευτικό προσκύνημα καθώς σε αυτόν και το διπλανό παρεκκλήσι πραγματοποιούνται συνήθως κηδείες και μνημόσυνα σημαντικών ανθρώπων της δημόσιας ζωής της χώρας. Σε αυτόν επίσης χοροστατεί πλείστες φορές ο Αρχιεπίσκοπος και άλλοι σημαντικοί ιεράρχες.

Η πλατεία Μητροπόλεως είναι στρωμένη με πέτρινα πλακίδια, έχει τμήματα περιφραγμένα πρασίνου, παγκάκια, δενδροφύτευση. Στο κέντρο της πλατείας δεσπόζει το άγαλμα του Αρχιεπισκόπου Δαμασκηνού, ενώ σε ένα σημείο της πλατείας από τη μεριά της οδού Παλαιολόγου Μπενιζέλου υπάρχει το άγαλμα του Τελευταίου Έλληνα Αυτοκράτορα του Βυζαντίου Κωνσταντίνου Παλαιολόγου.

Επί της πλατείας υπάρχουν αρκετά καφέ με τραπεζοκαθίσματα, καταστήματα παροχής φαγητού με εστιατόρια, αλλά και εμπορικά καταστήματα με τουριστικά είδη και είδη ένδυσης-υπόδησης. Επί της οδού Αγ. Φιλοθέης εντός της πλατείας υπάρχει και ο Σύλλογος Εμποροϋπαλλήλων Αθήνας.

-Λειτουργία του ναού, δραστηριότητες

Όπως προκύπτει και από το σκαρίφημα, ο ναός έχει εμβαδόν $E=24 \times 35 + 6 \times 30 = 840 + 180 = 1020 \text{ m}^2$.

Ο ιερός ναός κατασκευάστηκε το 1842 επί βασιλείας του Όθωνα και λειτούργησε για πρώτη φορά το 1860 όταν και αποτέλεσε Μητρόπολη των Αθηνών.

Ο ναός έχει στο δυναμικό του έξι ιερείς, τέσσερις νεωκόρους και πλήθος ψαλτών. Τελεί Θεία Λειτουργία κάθε ημέρα, με εσπερινό τα απογεύματα και ορισμένες φορές Όρθρο τα πρωινά. Είναι ανοιχτός για το κοινό κάθε μέρα από τις 7π.μ έως τις 7μ.μ το χειμώνα και μέχρι τις 8 η 9μ.μ τους καλοκαιρινούς μήνες.

Στο ναό πραγματοποιούνται ελάχιστα μυστήρια, περίπου μια βάπτιση και ένας γάμος το χρόνο αλλά έχουμε αρκετά συχνά κηδείες και μνημόσυνα προσωπικοτήτων της δημόσιας ζωής, καθώς και το διπλανό παρεκκλήσι που μεταφέρονται οι σοροί για προσκύνημα.

Στις θείες λειτουργίες η εκκλησία γεμίζει ασφυκτικά τις Κυριακές ενώ στις μεγάλες εορτές όπως Χριστούγεννα, Πάσχα , γεμίζει και η πλατεία με ταυτόχρονο κλείσιμο της οδού Μητροπόλεως λόγω του πλήθους και της παρουσίας πολλών επισήμων προσώπων και ορισμένες φορές και στρατιωτικών αγημάτων και μπάντας, ενώ τις καθημερινές υπάρχει λιγότερος κόσμος με τους πλείστους να είναι διερχόμενοι και τουρίστες που κάθονται δια ολίγο και μετά φεύγουν ,καθώς η περιοχή είναι εντός του ρυμοτομικού ιστού της Πλάκας και υπάρχει καθ' όλη τη διάρκεια της μέρας συνεχής ροή κόσμου.

ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΓΟΡΓΟΕΠΗΚΟΟΥ

-Ένταξη ναού στον περιβάλλοντα χώρο, περιγραφή

Ο ιερός ναός Παναγίας Γοργοεπηκόου ευρίσκεται εντός της πλατείας Μητροπόλεως στα όρια Εμπορικού Τριγώνου και Πλάκας. Ακριβώς δίπλα και εντός της πλατείας ευρίσκεται και η ιερά Μητρόπολη των Αθηνών. Ο ναός μαζί με μια μικρή πλατεία ευρίσκεται γύρω στο ενάμισο μέτρο κάτω από την επιφάνεια του παρακείμενου δρόμου λόγω των προσχώσεων που έχουν γίνει για τη δημιουργία του σύγχρονου πολεοδομικού ιστού.

Ο ναός μπορεί λόγω του μικρού μεγέθους του να "χάνεται" δίπλα στο Μητροπολιτικό ναό, αλλά αποτελεί άριστο προσκύνημα και ξεχωριστό οικιστικό δημιούργημα της περιόδου των ύστερων Βυζαντινών χρόνων και συγκεκριμένα του 12^{ου} Αιώνα μ.Χ. Αποτελεί σταυροειδή ναό μετά τρούλου στηριζομένου επί τεσσάρων ανοιγμάτων. Ο ναός καλύπτεται με μαρμάρινες πλάκες προερχόμενες από αρχαία, ρωμαϊκά και παλαιοχριστιανικά κτήρια. Όπως προείπαμε αποτελεί προσκύνημα και παρεκκλήσι της Μητρόπολης καθώς επίσης σε αυτόν πραγματοποιούνται λαϊκά προσκυνήματα σε μεγάλες προσωπικότητες της δημόσιας ζωής. Ο ναός θα λέγαμε πως αποτελεί το "αισθητικό" συμπλήρωμα της Μητρόπολης που συγκεράζει το μεσαιωνικό με το σύγχρονο στην εκκλησιαστική τέχνη και παράδοση.(4)

-Λειτουργία του ναού ,δραστηριότητες

Όπως προκύπτει και από το σκαρίφημα ο ναός έχει εμβαδόν $E=12 \times 7=84 \text{ m}^2$ Είναι ανοιχτός για το κοινό από τις 7π.μ. έως τις 1μ.μ, και 5 έως 7μ.μ. κάθε ημέρα αλλά λόγω εργασιών αναστηλώσεως από το Υπουργείο Πολιτισμού είναι προσωρινά κλειστός για το κοινό.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Οι περιοχές που περιλαμβάνουν τους εκκλησιαστικούς χώρους της παρούσης εργασίας αποτελούν το λεγόμενο ιστορικό κέντρο των Αθηνών. Στον πρόλογο έχει γίνει μια ιστορική αναδρομή της πολεοδομικής διαμόρφωσης των περιοχών αυτών μέχρι και τις μέρες μας σε συνδυασμό με τις αλλαγές στη χρήση γης, τη συστηματική φυγή των κατοίκων, την κατάσταση των κτιρίων, την αίσθηση εγκατάλειψης των όψεων σε κάποιες οδούς του Ε.Τ κυρίως.

Παίρνοντας όμως τα συμπεράσματα της παραπάνω εργασίας ανά περιοχή μπορούμε να πούμε τα εξής:

α) Για την περιοχή της παλαιάς πόλεως η κατοικία ολοένα και ελαττώνεται και σε συνδυασμό με το ότι η εμπορική ζωή πλέον είναι αρκετά περιορισμένη, αφού δεν υπάρχει πλέον σε τόσο μεγάλη έκταση και το παζάρι, προβάλλεται περισσότερο ο πολιτιστικός χαρακτήρας της περιοχής με την Ακρόπολη, την Αρχαία Αγορά και τον υπόλοιπο κτιριακό πλούτο με αποτέλεσμα τη χρήση της περιοχής ως χώρου ιδιαίτερης πολιτιστικής κληρονομιάς και τη δια νόμου απαγόρευση της ανέγερσης άλλων κτιριακών συγκροτημάτων. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα και οι θρησκευτικοί χώροι να αποτελούν ένα ιδιαίτερο πολιτιστικό κομμάτι ιστορικών περιόδων που δεν έχουν αφήσει άλλα αξιόλογα τμήματα τους, Υστεροβυζαντινή και Τουρκοκρατία. Απόρροια όλων αυτών η μετατροπή τους σε προσκυνήματα και στάσεις περαστικών και τουριστών με παράλληλη όμως την απώλεια του ενοριακού χαρακτήρα καθώς οι περισσότεροι πιστοί προέρχονται από άλλα μέρη των Αθηνών.

Θα ήταν καλλίτερο λοιπόν οι ναοί αυτοί να αποτελέσουν "νησίδες" της μεσαιωνικής Αθήνας και της Αθήνας της Οθωμανικής Κατοχής και ως χαρακτηριστικό παράδειγμα θα μπορούσε να αναφερθεί ο Ναός Παμμεγίστων Ταξιαρχών πλησίον της Αρχαίας Αγοράς, ο Ναός Αγ. Αικατερίνης πλησίον της πλατείας Λυσικράτους και ο Ναός Παντάνασσας στην πλατεία Μοναστηρακίου.

Βέβαια, υπάρχουν και ναοί όπως ο Αγ. Γεώργιος του Βράχου και ο Αγ. Νικόλαος του Ραγκαβά που στην περιοχή τους η κατοικία είναι ισχυρότερη και έχουν μόνιμους πιστούς αν και ένα μεγάλο μέρος του συνολικού ποιμνίου έρχεται από άλλες περιοχές των Αθηνών.

β) Για την περιοχή του Εμπορικού Τριγώνου το φαινόμενο της φυγής των μόνιμων κατοίκων εμφανίζεται σε απόλυτο θα λέγαμε βαθμό με κυριαρχία του εμπορίου και της βιοτεχνίας αλλά και με σημαντική παρουσία των κενών και εγκαταλειμμένων κατοικιών και καταστημάτων που εμφανίζουν εικόνα εγκατάλειψης ορισμένων οικοδομικών τετραγώνων και υποβάθμισης της περιοχής. Το φαινόμενο αυτό, όπως ελέχθη και στην εισαγωγή, παρουσιάζεται κυρίως στην περιοχή που περικλείεται μεταξύ των οδών Αθηνάς, Μητροπόλεως, Μέκκα, Πραξιτέλους και Ευριπίδους όπου παρουσιάζεται η υποχώρηση της βιοτεχνίας. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι ναοί να αποτελούν περισσότερο ένα διαφορετικό θέαμα στην όψη σε σχέση με τα πολυώροφα κτίρια που αποτελούν το μεγαλύτερο τμήμα του Ε.Τ., και να αποτελούν τα μοναδικά κτιριακά υπολείμματα της εποχής των Βυζαντινών χρόνων και της Τουρκοκρατίας. Βέβαια υπάρχουν και πιστοί που προσελκύονται από την ιστορικότητα των ιερών ναών και προέρχονται από

άλλα σημεία των Αθηνών αλλά οι περισσότεροι είναι προσκυνητές διερχόμενοι και τουρίστες, οι οποίοι λόγω της εγγύτητας του Ε.Τ. με την Παλαιά Πόλη είναι πάμπολλοι.

γ) Για την περιοχή του Ψυρρή που αποτελεί τη λιγότερο κατοικημένη περιοχή των Αθηνών, οι ναοί αποτελούν μαζί με τον διατηρημένο πολεοδομικό ιστό ένα ενιαίο πολεοδομικό και κτιριακό σύνολο παρά τις πιέσεις που δέχεται από το κέντρο της Αθήνας για αντικατάσταση των κτιρίων από πολυκατοικίες. Η ριζική μεταβολή των χρήσεων γης όμως από κατοικία σε εμπόριο, βιοτεχνίες και σε ένα τμήμα σε ψυχαγωγία έχει ως αποτέλεσμα, την απώλεια του ποιμνίου και άρα της ενοριακής κατήχησης που είναι και ο ουσιαστικός ρόλος της εκκλησίας με παράλληλη όμως ανάδειξη του ρόλου που έχουν ως προσκύνημα λόγω και της παρουσίας πολλών περαστικών που κάνουν εμπορικές συναλλαγές αλλά και τουριστών λόγω και της εγγύτητας με την Παλαιά Πόλη.(1,2,3)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΜΕΛΕΤΗ ΕΘΝΙΚΟΥ ΜΕΤΣΟΒΙΟΥ ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΟΥ
ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΡΙΟ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
ΤΙΤΛΟΣ: "Εμπορικό Τρίγωνο κέντρου Αθήνας: Πολεοδομική έρευνα και προγραμματισμός αναβάθμισης"
ΕΚΔΟΣΗ ΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΕΛΛΑΔΟΣ, ΑΘΗΝΑ 1996
2. ΜΕΛΕΤΗ ΔΗΜΟΥ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
ΤΙΤΛΟΣ: "Αθήνα: Πρόταση για αναβάθμιση του κέντρου, Στρατηγικές παρεμβάσεις"
ΕΚΔΟΣΗ ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ, ΜΑΡΤΙΟΣ 1988
3. ΜΕΛΕΤΗ ΕΘΝΙΚΟΥ ΜΕΤΣΟΒΙΟΥ ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΟΥ
ΤΙΤΛΟΣ: "Η ανασυγκρότηση της Αθήνας"
ΕΚΔΟΣΗ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1982
4. ΜΕΛΕΤΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ Γ.Α.ΣΩΤΗΡΙΟΥ
ΤΙΤΛΟΣ: "ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ ΤΩΝ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ"

